

”Det känns bara som ett 'wow' – det går så bra!”

Resultatmätning i skola för elever i behov av särskilt stöd

Magnus Karnefors

Stockholms universitet
Pedagogiska institutionen
Självständigt arbete 15 hp
Pedagogik med inriktning mot utbildningsledning

Höstterminen 2009
Handledare: Anna Forsell
Examinator: Bo Nestor

English title: "It just feels like a wow – everything is going so well". Measuring results in school for students in need of special support.

Stockholms
universitet

FÖRORD

Det är med glädje jag lämnar ifrån mig denna magisteruppsats. Rapporten har skrivits under en längre tid samtidigt som jag har vistats i den skolverksamhet jag har utfört mina studier på. Jag har alltid fascinerats av dynamiken i grupper och komplexiteten i interpersonella relationer och det har slagit mig hur svårt det är att fånga in alla processer som ligger utanför de mätbara som exempelvis provskrivning, betygssättning, etc.

Med en bakgrund från fysiken där mycket kretsade kring flödesdynamik har jag studerat luft och vatten i olika former, hur de tar sig fram genom exempelvis diffusion, konvektion, gravitation, etc. I ämnet meteorologi försöker experter på numerisk analys och programmering få ihop modeller som fångar dynamiken i kända termodynamiska ekvationer (tex samband mellan tryck, temperatur och volymer på gaser) och mynnar ut i svar som anger om det blir regn i Kalmar imorgon eller om det är större vattenmängder än normalt i Kiel, Tyskland nästa månad. Den gemensamma nämnaren mellan ovanstående och gruppdynamik är diskussionen kring dynamik och faser på olika nivåer som ständigt pågår. Liknelser till olika vetenskaper går ständigt att använda i gruppdynamik, vilket har förnöjt mig. En elev i skolan har sin dagsform, sin period och sina förutsättningar. Samma förhållande gäller för en grupp och detsamma för en hel organisation. Inför forskaren begreppet yttre och inre störningar kan tänkandet lyftas till att omfatta mognad, redundans, cykler med mera. Dynamiken kan förklaras på följande vis för dig som läsare: Det ögonblick du agerar eller säger något kommer du redan att påverka dig själv av det du gör. Du påverkas även av reaktionen från omgivningen. Reaktionen från omgivningen är sin tur tolkad av dig vilket medför att du reagerar på den. Såväl omgivningen som du själv har en förståelse vilket gör att ni redan börjat korrigera i förväg för vad som komma skall, eller kanske komma kan. Genom slumpen kan saker ta ytterligare en helt annan väg. Vad jag försöker säga är att detta även sker mellan grupper i en organisation och det är precis det som skapar komplexiteten. I en komplex skolverksamhet är det därför viktigt och jag skulle vilja säga jätteviktigt att ha förståelse för dynamiken och kanske framförallt ett tålamod och en tolerans mot att det inte alltid går som du tror.

Jag vill tacka min handledare Anna Forsell, vid pedagogiska institutionen som har hjälpt mig under två års tid med idéer men framförallt har handlett mig i själva skrivandet av magisteruppsatsen. Jag skriver nedan förnamn för att få en viss anonymisering. Jag vill tacka Leif för hans strålande arbete med att göra intervjuer och enkäter i samråd med mig. Jag vill tacka min rektor för att jag fått tid till att kunna skriva denna rapport och jag vill även lyfta fram Lärarlyftet. Jag har även fått värdefull feedback från andra personer i min omgivning och däribland även min familj. Den här uppsatsen är anonymiserad i den mån det går.

Det känns bara som ett wow – det går så bra!”

En studie av resultatmätning i skola för elever i behov av särskilt stöd.

**English title: “It just feels like a wow – everything is going so well”.
Measuring results in school for students in need of special support.**

Karnefors, Magnus

Sammanfattning

I en mål- och resultatstyrd organisation är det verksamhetens åtaganden/mål som bör utvärderas. Åtaganden/mål är i sig inte alltid mätbara men vissa indikatorer kan vara det. På en skola för elever i behov av särskilt stöd är resultatmätning svårt. Går det att finna tydliga indikatorer på framgång hos enskild elev? Vad händer när eleven bestämmer sig för att studera? Hur skulle man kunna resultatmäta det ögonblicket när personal, elever och föräldrar anger att ”allt känns bra”?

Syftet är att studera resultatmätning i skola för elever i behov av särskilt stöd.

Jag har använt triangulering och använt olika metoder för studier av olika data. Jag har med ett narrativt förhållningssätt studerat berättelser/elevintervjuer om vändpunkter i sina liv och tillämpat narrativ analys. Jag har studerat ett poängsystem samt flera enkäter utifrån en teoretisk belysning och olika begrepp inom skolforskningen.

Jag har funnit att enkäterna kan utgöra indikatorer som kan peka i linje med ett mål/åtagande som inte behöver vara mätbart i sig. Jag har funnit att det behövs öppna frågor för att inte utestänga information som är av vikt att analysera. Ett narrativt förhållningssätt är lämpligt när man studerar olika elevintervjuer utifrån liknande händelser. Man finner då gemensamma nämnare som går att jämföra. Utifrån dessa kan indikatorer som påvisar framgång skapas vilket i sig är en hjälp vid resultatmätning.

Det borde vara fullt möjligt att göra en modell utifrån en del begrepp och göra interna självskattningar på liknande skolverksamheter. Underlag för vidare studier är hur närvaro egentligen används för kvalitetsbedömning av skolverksamhet.

Nyckelord

Resultatmätning, ledarskap, kunskap, motivation, konflikthantering, elever i behov av särskilt stöd, narrativ.

Innehållsförteckning

Inledning	1
Syfte	2
Frågeställningar att undersöka	2
Metod	3
Källkritik	6
Forskningsetiska överväganden och min förförståelse	6
Teoretisk belysning	8
1 Kunskap	8
2 Ledarskap i mötet mellan personal och elev	12
3 Konflikthantering	16
4 Motivation	17
5 Målstyrning och kvalitetsarbete	19
Sammanfattande teoretisk belysning	20
Fakta om IV och åtgärdsprogram	22
Beskrivning av SX	24
Analys- och resultatdel	29
Analys av Poängsystemet - teoretiska begrepp	29
Analys av intervjuer med elever HT 2008-10-03 genom narrativ analys	31
Sammanfattning narrativ analys av elevintervjuer	47
Analys av sammanställda elevenkäter – teoretiska aspekter	48
Analys av citat från elever	50
Diskussion och slutsatser/lärdomar	54
Källor	60

Inledning

Uppkomsten till denna uppsats var att jag ställde mig frågan: Hur utför vi resultatmätning i en skola för elever i behov av särskilt stöd? Skulle det inte gå att studera resultat i grupper för elever i behov av särskilt stöd, med en mer noggrann nyanserad mätning som fångar upp elevens förutsättningar? Hur uppmärksammar man att eleven kommer till skolan, vilket aldrig skett tidigare? Närvaro på plats men utan deltagande i varje lektion – hur behandlas det? Ibland kan en verksamhet kännas riktigt bra trots att det inte finns tydliga mätbara standardiserade indikatorer som pekar på det. Hur gör man då för att identifiera framgång i elevernas läroprocess? Citatet: *Det känns bara som ett wow – det går så bra!*, är hämtat från en lärare våren hösten 2008.

Det var frågor av den karaktären som gjorde att jag för några år sedan skapade processer för insamling av data. Verksamheten som jag benämner, SX är en del av T Gymnasium. SX har enbart elever i behov av särskilt stöd och ligger separat ca 5 km från det övriga gymnasiet.

Gymnasieskolan i Sverige består av ett antal nationella program varav det individuella programmet, IV är ett. På de nationella programmen på gymnasienivå görs det idag elevundersökningar från kommunen men hur är det med grupper för elever i behov av särskilt stöd. För elever i behov av särskilt stöd finns det flera lösningar som varierar från kommun till kommun. Benämningarna och formuleringarna kan variera – ett exempel är: *IV – särskilda behovsgrupper* i en rapport från Utbildningsförvaltningen, i en kommun.¹ Ett annat exempel är: *Specialklasser får inrättas för elever som på grund av hörsel- eller synskada, rörelsehinder eller andra uttalade studiesvårigheter inte kan följa den vanliga undervisningen.*² Ytterligare ett uttryck är *elever med särskilda behov*. Bo Nestor skriver att Skolverket menar att uttrycket *i behov* ska relateras till elevens rätt att få stöd och att uttrycket *med behov* ska relateras till elevens individuella problem.³ Jag använder formuleringen *elever i behov av särskilt stöd* i denna uppsats.

Jag har funnit att ordet resultatstyrning ofta förekommer. Ett exempel på det är Skolverkets dokument om den nya rektorsutbildningen.⁴ Betyg och närvaro används som indikatorer på resultat (t.ex. i kvalitetsredovisningarna).

---

¹ Persson, T. (2007-01-16). Rapport nr 1. Ansvarsområde administration. Handläggare Agnetha Styrwoldt-Alfheim. Stockholm. Sid 15.

² Utbildningsförvaltningen kommun. Kicki Tepphag Olson (red). (2009). Elever i behov av särskilt stöd. Riktlinjer för Stockholms grundskola, obligatorisk särskola, gymnasie- och gymnasiesärskola. Sid 22.

³ Kapitel barn i behov. Nestor, Bo. Sundgren G (red). (2006). Skolledning språk och förhandling. Narayana Press. Lund. Sid 185

⁴ Skolverket. (2009). Information om rektorsprogrammet. Skolverkets rapport nr 13616. Stockholm.

Syfte

Syftet med denna studie är att studera resultatmätning i skola för elever i behov av särskilt stöd.

Frågeställningar att undersöka

Jag har formulerat nedanstående frågor. Jag gör inte alls en ansats att ge heltäckande svar till dessa.

- Vad händer när eleven bestämmer sig för att studera och hur beskriver eleven det?
- Hur skulle man kunna resultatmäta det ögonblicket när personal, elever och föräldrar anger att ”allt känns bra” och således hitta indikatorer på framgång hos enskild elev?

Framgång som begrepp redovisas i den teoretiska belysningen samt diskuteras i slutet av uppsatsen.

Metod

Innan den här uppsatsen började ta form formulerades ett uppdrag på SX att samla in data i syfte att kunna utvärdera sig själva. Vid skrivandet av denna uppsats var det just det datamaterialet jag hade att utgå ifrån. Av den anledningen har det varit nödvändigt att leta efter en metod som lämpar sig för materialet istället för tvärtom. Jag har därför behövt hitta lämpliga metoder för olika typer av data.

Val av metod har styrts utifrån de data jag hade att studera vilket varit en del av poängen med detta arbete. Metoden kallas för *triangulering* när man tolkar med olika ofullständiga metoder. Det ökar tillförlitligheten men är tidskrävande. Denna uppsats har dels använt en datatriangulering med insamling från olika källor och dels använt en metodtriangulering med olika metoder.⁵ Materialet består av ett antal enkäter och berättelser där flera gjordes under intervjuliknande former. Intervjuer har skett av annan personal som varit anställd för detta syfte. Personal har byggt upp det förtroende och den relation som krävs för att överhuvudtaget kunna genomföra dessa enkäter och intervjuer. Det handlar om en kombination av intervjufrågor och viss handledning/mentorskap mot vissa. Målgruppen har varit eleverna.

En annan metod av intresse är *reflektiv tolkning*. Mats Alvesson (professor i företagsekonomi vid Lunds universitet) och Kaj Sköldberg (professor i företagsekonomi vid Stockholms universitet) skriver om metoden i *Tolkning och reflektion*. Det som studeras kan *reflekteras i varandra*. Tolkning innebär att ju större bredd och variation som forskaren har tillgång till för att tolka fenomen, ju större förståelse och kunskap kan anskaffas. Att få ökad kunskap är därmed samma sak som att kunna behärska olika tolkningsinriktningar i syfte att inte enbart styras av ett enskilt perspektiv som erbjuds. Detta skulle kunna skrivas i paritet med begreppet att vara sanningssökande med kravet att hela tiden vara öppen för nya tolkningar.⁶ Det handlar därmed om att ha en insikt i att omvärlden ständigt kan förändra form och att vi måste kunna utverka nya tolkningsmöjligheter.

Utifrån detta synsätt fann jag metoden *Narrativ analys* med ursprung i hermeneutiska studier av bibeln.

Alexa Robertson, docent vid statsvetenskapliga institutionen på Stockholms universitet har skrivit kapitlet *Narrativanalys* i en bok av Göran Bergström och Kristina Boréus. Boken heter *Textens mening och makt*. Kristina Boréus är docent vid Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet. Göran Bergström är universitetslektor vid Statsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet.

Narrativ analys är användbar för att kunna jämföra olika berättelser om samma eller liknande händelser. Lars-Christer Hydén professor i medicin vid Linköping University, har skrivit *Vad är en berättelse?* Livsberättelser är ofta uppbyggda på att en vändpunkt har inträffat,

---

⁵ Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj. (2008) *Tolkning och reflektion*. Studentlitteratur. Sid 179.

⁶ Ibid. Sid 208.

exempelvis att personen slutat röka. Människor vars liv har förändrats kan utnyttja detta sätt att bygga upp berättelsen om sitt liv. Berättelsen delas upp i tre delar: Livet före vändpunkten, Vändpunkten och till sist livet efter vändpunkten. Vändpunktberättelser bygger på narrativ strategi där händelser ordnas och berättas som delar av ett övergripande mönster.⁷

Narrativ definieras som händelser och upplevelser som människan organiserar till meningsfulla perioder och berättelser.⁸ Narrativ är inte enbart vad människan skapar utan de förekommer hela tiden och påverkar väsentligt våra liv. Hela vårt sociala liv *och inte bara redogörelser för det – är en fråga om narrativer*. Våra identiteter och handlingar uppkommer genom narrativer. Med det menas att det inte är tillräckligt att säga att människan organiserar sina upplevelser i narrativ. Människan skapar även sin egen identitet genom narrativ och handlar utifrån detta. Det innebär att ett objektivet förhållningssätt inte är möjligt. Allt blir istället subjektivt och har en ömsesidig påverkan. Hur mycket en människa än försöker att vara objektiv är denne alltid subjektiv. Språket ska ej tydas direkt utan ska ses som ett verktyg som skapar en sida av en verklighet. Genom ett upprepande förtäljande och berättande skapas subjektiva narrativ. I denna process kan de öka eller förminska och likaså försämrans eller förbättras. Metoden bygger på att försöka få en verklig bild av verkligheten genom att ha ett narrativt förhållningssätt. I det förhållningssättet är forskaren medveten om hur människan skapar sin verklighet och därmed är forskaren medveten om hur människan konstruerat sin verklighet. I rollen som en intervjuare går det inte att utesluta sin egen roll. När den intervjuade personen återges väljer den intervjuande vilka bitar som lyfts upp och hur de lyfts upp. Det påverkar även en transkribering eftersom den som transkriberar använder sin egen uppväxt som referens. I elevers vistelse på skolan skapas narrativ. Eleverna försöker skapa förståelse som de handlar ifrån. Genom att analysera dessa berättelser får jag en förståelse. Metoden bygger på att inte fastna på textens ordagranna formuleringar utan att istället försöka se helheten. Verkligheten består av flera aspekter och människan handlar på resonemang av olika regler.⁹

Ett narrativ kan vara elevens tidstilldelning för lunch eller elevens möjlighet att få lugn och ro. Ett narrativ kan vara en vändprocess då eleven blev mobbad.

En amerikansk språkforskare och lingvist är William Labov (f. 1927). Han har skrivit verket *Narrative Analysis* som citeras och används på olika ställen av Robertsson.¹⁰

---

⁷ Hydén, L-C. (2007). *Vad är en berättelse? Om narrativt inriktad forskning*. Linköping. Sid 21 ff.

⁸ Robertsson, A. (2005). *Narrativanalys*, i Bergström G och Boréus, K *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur. 219ff.

⁹ Ibid. Sid 239

¹⁰ Labov, William and Joshua Waletzky (1967) *Narrative Analysis: Oral Versions of Personal Experience. Essays on Verbal and Visual Arts*, 12-45. Seattle: University of Washington Press.

Labov identifierade beståndsdelar för narrativ och jag har nedan valt att använda vissa av dessa.

- Sammanfattande beskrivning (ett abstract) av en händelse/historien i korta ordalag.
- Slutfas (vad hände? T.ex. att effekten blev att eleven lyssnar).
- Komplikation (från jämvikt till icke jämvikt). Eleven kan beskriva att denne får en balans i sin tillvaro eller obalans.
- Positionering/orientering (när, var, vilka var med och vilken situation?). Ord som *föret* och *andra* används.¹¹

Eleven skapar och beskriver sin verklighet utifrån narrativ. För att göra det använder eleven vissa verktyg. Jag har konstaterat följande verktyg eleven använder för att formulera sin berättelse:

- Förkortningar/förminskning/förenkling
- Förändringar
- Förbättringar
- Förstoring

Verktyget *förstoring* kan användas eftersom eleven har upplevt det ett flertal gånger och därför berikar sin historia. En elev kan *förminska/förkorta* sin berättelse eftersom lyssnaren inte ska tappa intresset. Genom *förkortning* menas att eleven förkortar många väsentligheter, flera meningar och perioder till korta ordalag. En händelse kan vid strikt granskning av ordens betydelse upplevas mindre väsentlig för eleven än vad den i själva verket är. Det kan även bero på en låg självkänsla och ovana att prata under en längre tid. Därför exkluderas fakta och *förenklingar* sker. En *förenkling* (verktyg) kan vara att avrunda till ett jämt tiotal. *Förändring* innebär något som markant ändras för elevens situation – ett förändrat läge. *Förbättring* innebär när en elev klart uttrycker att något förändras till det bättre. Livet upplevs bli bättre. *Förenkling* ska förstås som att eleven inte ser svårigheten i det denne beskriver. Det kan också ses som en *förenklad* beskrivning av en tillvaro som i själva verket är mycket komplex och ska förstås på det viset.

Jag försöker med andra ord att analysera helheten utifrån sin kontext och inte utifrån ordagranna formuleringar. Tonvikten ligger därmed inte på transkribering utan snarare på det narrativa förhållningssättet på textens mening. Jag tar hänsyn till alla faktorer som dyker upp, vetenskap om hur en elev först anlände till skolan, etc. och mitt uppdrag är att försöka återge de intervjuade personerna i tydligast möjliga mån. Enkäter har inga intervjuareffekter varför en blandning av enkäter och intervjuer har använts. Alan Bryman som är professor i sociologi vid Leicester universitet, skriver en del om skillnader mellan intervju och enkät där just poängen är att det ibland inte är särskilt stor skillnad.¹² Många utformar intervjuer med enkätliknande svar. Vid enkäter är det svårt med uppföljningsfrågor. En intervjuare kan ställa förtydligande frågor för att få fram essensen i elevens budskap. Däremot påverkar en intervjuare oftast det intervjuade objektet markant och just detta fenomen behöver hanteras.

---

¹¹ Robertsson, A i Boréus. K, G.B (2005). Sid 220 ff

¹² Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm. Liber. Sid 146.

Jag har tittat på ett poängsystem utifrån en teoretisk belysning. Metoden är att leta efter stöd i de teoretiska begrepp jag valt. De graderade enkäterna kategoriserades och jag letade efter gemensamma nämnare som jag sedan har undersökt mot de teoretiska begrepp jag funnit. Anita Nordzell, lektor på Stockholms universitets pedagogiska institution har skrivit: *Samtalat skolledarskap. Kategoriserings- och identitetsarbete i interaktion.*¹³ Utifrån hennes metod om kategorisering har jag tillämpat en enkel identifiering av gemensamma nämnare i elevers svar på enkäter.

Jag har även försökt systematiskt gå igenom en kedja med frågor som ställs till elever.

- Vad vill du ha ut av dina studier?
- Vad tycker du om din insats denna vecka?
- Vad behöver du för att lyckas?
- Något speciellt bra du gjorde under denna vecka?
- Hur är din närvaro?

Genom att titta på dessa svar har jag försökt leta indikatorer på en inledande självinsikt med en växande förståelse för vad som krävs av en elev för att lyckas. Jag även sökt andra eventuella gemensamma nämnare med andra analysmetoder för att kunna jämföra dessa.

Sammanfattningsvis är min metod följande:

- Studera poängsystemet på SX. Använd begrepp utifrån en *teoretisk belysning*.
- Studera elevers berättelser från intervjuer och transkribering. Använd *narrativ analys*.
- Studera elevers svar på graderade enkäter. Använd begrepp utifrån en *teoretisk belysning*
- Studera vissa vanligt förekommande citat från elever.

Källkritik

Jag har inte funnit några skäl till att invända mot noggrannheten i utformandet av materialet – snarare tvärtom. Vissa generella frågor ställs visserligen men jag fann det lämpligt att ha olika typer av frågor för att bättre få en helhetsbild av den intervjuade eleven. Frågorna har huvudsakligen formulerats av en annan anställd. Det är inga forskare som utfört dessa intervjuer men de har akademisk grund.

Forskningsetiska överväganden och min förförståelse

Inför genomförandet av denna studie har jag reflekterat över forskningsetiska överväganden kring *samtycke, konfidentialitet* och *nyttjande*. Jag har därför anonymiserat eleverna. Jag har även anonymiserat skolan till den grad att det inte framgår i några sökord vilken skola det är. Eleverna har gett samtycke till intervjuer och presentation av dessa.

---

¹³ Nordzell, A (2007). *Samtalat skolledarskap*. Doktorsavhandling. Linköpings Universitet.

Jag som författare har haft endast ringa påverkan på valet av parametrar i exempelvis enkäter. Jag analyserar data som en medarbetare haft i uppdrag att anskaffa. Jag kompletterar med egen förförståelse och införskaffande av egna data. En stor del av poängen är just min stora förförståelse som jag framförallt använder vid tolkningen av berättelserna. Får man med min förförståelse är att jag eventuellt vrider något till att framstå mer positivt än vad det är.

Denna uppsats handlar om en studie av en verksamhet som jag själv är med och leder. Det är därför intressant att kliva ur sin egen roll som ledare och istället titta med forskarögon på vad som egentligen sker och hur det sker. Det faktum att jag själv är i skolan ger mig ett dilemma att förhålla mig till. Jag har därför valt att göra en ganska omfattande teoretisk belysning. I och med att jag vill lyfta fram berättelser och inte försöker analysera hur väl eller icke väl verksamheten fungerar - finner jag ändå att jag inte riskerar i alltför hög utsträckning att vara opartisk. Jag analyserar dessutom material andra har gjort. Uppsatsen är inte en utvärdering av en verksamhet. Samtidigt vill jag lyfta fram det faktum att jag har studerat material från en skola som jag själv har skapat en gång i tiden. Resultatet i denna uppsats ska därför ses på med kritiska ögon. Samtidigt hoppas jag att min djupare förförståelse om materialet medför mer precisa analysresultat. Jag vill åter igen poängtera att detta inte är en redovisning över kvalitet i en verksamhet utan snarare vill illustrera hur elevers vändprocesser kan se ut. Här ligger grundproblemet i uppsatsen i och med det faktum att jag har tolkningsföreträde över vad eleverna egentligen säger. Av den anledningen har jag valt att ha material från olika källor. Det ska betonas att samma studie som jag gör nu kan göras i liknande verksamhet. Däremot är det tack vare min längre vistelse i verksamheten med det stora antal möten med elever och personal kring eleverna som möjliggör den förförståelse jag kan använda i framförallt min narrativa analys. Att studera egen verksamhet har även vissa fördelar. Det ger forskaren en god insikt samt ett bra tillfälle att kritiskt granska sin egen roll. Det är kanske rentutav på det viset att vi oftare borde göra djupare analyser över situationer och verksamheter vi själva är med i.

Sekundäranalys är analys av andra forskares material. Jag har i min uppsats haft andra människor som utför själva intervjuandet. Detta har i sig varit tidskrävande att hitta en lämplig form för. Det finns fördelar med sekundäranalys. Ofta har data samlats in mycket noggrant och presenterats strukturerat. Det sparar även tid och pengar. En nackdel brukar vara att man inte är bekant med materialet men i detta fall är jag det efter att ha befunnit mig i verksamheten i mer än tre år. Nackdelen är också att man ibland inte kan kontrollera kvalitén i datamaterialet.¹⁴ En del av min metodik bygger just på det faktumet att flera andra har inhämtat material åt mig. Det beror dels på möjligheten att få ett stort dataurval och dels på möjligheten att få flera kritiska ögon som tittar på materialet. Dessa två skäl samt skälet att kunna få mängder av olika typer av material har hjälpt mig i tron att det är fullt möjligt att skriva en uppsats om en verksamhet man själv arbetar i eller rentutav leder.

Större delen av min rapport är skriven under sommaruppehållet vilket har bidragit till att hålla en viss distans till materialet jag studerat.

---

¹⁴ Bryman, A. (2001). Sid 208

Teoretisk belysning

Syftet med denna studie är att studera resultatmätning i skola för elever i behov av särskilt stöd. Detta innebär att jag har studerat vad som är resultat i skola. Genom att söka i skolforskning om resultat kom begreppet kunskap fram. Mina frågeställningar är:

- Vad händer när eleven bestämmer sig för att studera och hur beskriver eleven det?
- Hur skulle man kunna resultatmäta det ögonblicket när personal, elever och föräldrar anger att ”allt känns bra” och således hitta indikatorer på framgång hos enskild elev?

Genom att börja med kunskapsbegreppet har jag utökat den teoretiska belysningen till fler begrepp. Kunskap är det överordnade begreppet. För att eleven ska nå dit behöver begreppen motivation, konflikthantering och ledarskap studeras utifrån en teoretisk belysning. Begreppet resultatmätning innebär i sig att jag fördjupade mig i vad skolforskningen säger om målstyrning och målsättningar i skolan.

Nedanstående teoretiska belysning presenteras därför som en direkt konsekvens av ovan nämnda syfte och frågeställningar. Teorin nedan utgör sedan en grund för analysen samt en allmän förståelse för hur jag använder mina frågeställningar i min analys och diskussion.

1 Kunskap

Det faktum att min frågeställning kretsar kring indikatorer på framgång innebar att jag behövde studera kunskapsbegreppet eftersom det är centralt i skolan. Kunskap kan ses i olika former och i olika faser i en process.

När jag letade efter klassisk forskning om kunskap lutade jag mig främst mot två böcker. Tomas Kroksmark, professor i pedagogik vid högskolan i Jönköping samt professor i didaktik vid Göteborgs universitet, har skrivit *Den tidlösa pedagogiken*. Bernt Gustavsson, professor i pedagogik med inriktning mot demokrati vid Örebro universitet har skrivit boken *Kunskapsfilosofi*. Enligt Kroksmark är det en förmäten inställning att tro att det vi problematiserar kring idag skulle vara bättre än det som har diskuterats tidigare. I den grekiska traditionen av tänkare och filosofer var Sokrates mästare till Platon som i sin tur var mästare till Aristoteles. I Alexandria grundade Alexander den store *Museion* som bäst kan liknas vid en akademi för kunskap. Här fanns Euklides och Arkimedes som också fick stor betydelse för kunskap, främst i geometri och fysik. Aristoteles antog att det inte finns något mer verkligt än det som vi får kunskap om genom våra sinnen.¹⁵ Våra sinnesuttryck bearbetas av vårt abstrakta tänkande.

---

¹⁵ Kroksmark, Tomas. (2003). *Den tidlösa pedagogiken*. Studentlitteratur. Lund. Sid 86.

Aristoteles beskrev tre former av kunskap: *vetandet (Episteme)*, *kunnandet (Techne)* och *klokheten (Fronesis)*.¹⁶

Den tyske filosofen Immanuel Kant (1724-1802) menade att upplysning kräver yttrandefrihet. Kant skriver även om barnets inneboende natur mot det goda och att all undervisning måste utgå från det. I sitt verk *Om pedagogik* - 1803, skriver Kant även en hel del om nödvändigheten med offentlig skola, vilket är intressant eftersom den diskussionen förekommer även idag.¹⁷

Tittar vi på 1900-talets olika tänkare, filosofer och andra didaktiker är amerikanen John Dewey (1859-1952) ett måste att nämna. Han formulerade flera deviser som *Learning by doing* och vilken nytta vi har av denna kunskap? Dewey skrev bland annat en fråga: *Går det att nå det enskilda barnet genom att arbeta i mindre grupper?* Jag finner frågan intressant och den har relevans för de små elevgrupper som är studerade i detta arbete. Enligt Kroksmark, menar Dewey att det är de kortsiktiga målen som är viktiga. Ett mål med varje lektion, varje problem har sitt mål osv. Målen ska med andra ord flyttas i takt med att eleverna rör sig och erövrar målen. Dewey undviker att skilja på processmål och innehållsmål – de är två sidor av samma sak. Denna syn har gett upphov till dagens grupparbeten, teman och verkligheten som lärobok.¹⁸ Skolan måste därför utgöra ett miniatyrsamhälle där många av elevens behov kan tillgodoses. Det tongivande draget i denna kunskapssyn är att läraren ska bygga på det som eleven redan vet – locka fram det samt studera till en vidareutveckling. Människan utför handlingar i den miljö hon lever i. Detta får i sin tur effekten att människan omvandlar och förnyar sig till miljön. Människan påverkar på så sätt även miljön hon lever i. Enligt Kroksmark har Dewey skrivit en hel del om problembaserat lärande genom följande algoritm.

- Människan möter en svårighet i sitt handlande
- Problemet lokaliseras och definieras
- Man söker och ger förslag till lösningar
- Man resonerar om det bärande i de föreslagande lösningarna
- Man gör observationer eller experiment som leder till acceptering eller avvisning av lösning.¹⁹

Tänkandet och kunskapen är således en metod man kan lösa mänskliga problem med.

Jean Piaget (1896-1980) var en schweizisk professor i psykolog, sociologi och vetenskapsfilosofi skrev att: *Inläring är förändring och komplettering av vetande och handlingsmönster i samband med övning.*²⁰ Barn passerar olika stadier i sin växt och konstruerar sin värld. Flera av Piagets experiment handlar om hur barnet i olika stadier kan ta till sig saker som geometri, substans och hypotetiskt tänkande.

Ryssen och psykologen Lev S Vygotskij (1896-1934) är ytterligare en känd kunskapsteoretiker som förtjänar att omnämnas. Han framhävde erfarenhetens betydelse för

---

¹⁶ Gustavsson, Bernt. (2000). *Kunskapsfilosofi*. Smedjebacken. Wahlström & Widstrand. Sid 237.

¹⁷ Kroksmark, Tomas. (2003). Sid 263.

¹⁸ Ibid. Sid 373.

¹⁹ Ibid. Sid 375.

²⁰ Ibid. Sid 417.

människans utveckling. Vygotskij betonar inläringen som en social process, vilket gör att individen blir delaktig i den gemensamma kulturen. En fascinerande dimension är möjligheten att i vissa sammanhang och situationer hänga med och förstå vad någon säger men inte förstå det på ett sätt som gör att vi kan förklara för någon annan. Vygotskij kallade detta för den proximala utvecklingszonen. Likafullt kan en individ förstå ett fenomen på ett sätt utan att kunna utföra detta själv.²¹ Vygotskij anger även verktyget almanackan som gör att vi inte behöver komma ihåg allt. Skolan ska enligt Vygotskij skapa en social kontext som agerar genom de kulturella verktygen.²² Gustavsson beskrev det som att *lärandet är en process av social transformering, vilket sker då nykomlingar möter de mer erfarna som funnits länge med ett yrke*. Distansering från givna förhållanden blir därmed svårt vilket starkt försvårar ett kritiskt förhållningssätt till gällande normer och kunskaper.²³

Den Italienska läkaren Maria Montessori (1870-1952) har lämnat tydliga avtryck i kunskapsbegreppet. Montessoriskolor finns idag spridda över nästan hela världen. Hennes huvudsakliga poäng är att barnets emotionella, fysiska och sociala utveckling är av samma vikt som barnets intellektuella utveckling.²⁴ Montessori skrev att ingen kan lära sig något, allt man kan göra är att hjälpa någon att lära sig själv. Läraren kan berätta, beskriva, orientera, klarlägga – men förvärvandet av kunskaper måste ske genom elevens egen aktivitet.

En fransk skollärare som blivit betydelsefull var Celestin Freinet (1896-1966). Hon skrev bland annat följande:

- Verklighetsnära och därmed meningsfullt arbete. *Kunskapen måste fungera.*
- Utrycka sig fritt – lära sig kommunicera. När och hur som helst. Gör t.ex. en skoltidning.
- *Självförverkligande*. Ge eleven kunskaper denne själv tillägnar sig.
- *Medbestämmande* kring arbetsplanen
- *Samarbete, respekt och gemenskap*. Klassråd.

Freinet skriver en del om att undvika hemarbete, betyg, kontroller och bestraffningar. Samtidigt skall skolan redovisa till hemmen. Man undviker även läromedel trots att man producerar egna verk. Freinet tog bland annat med sina elever till bergen och ut i samhället. När de kom tillbaka fick de berätta vad de varit med om. Barnens egna skrifter bevarades i en skoltidning.²⁵

En del elever känner sig hemma när de får använda sin kropp och en del elever vill ha musik när de studerar. En del behöver prata med andra och andra elever kan behöva sitta helt ostört. En man som skrivit mycket om detta är Howard Gardner som är professor i Kognition och pedagogik vid Harvard universitet, professor i psykologi vid Harvard universitet, professor i neurologi vid Boston University School of Medicine. Människan besitter flera olika intelligenser som i sig utgör en förmåga att lösa ett problem som värderas högt i kulturella

---

²¹ Säljö, Roger i Forsell, A (red). (2005). *Boken om pedagogerna. 5e upplagan*. Falköping. Liber. Sid 122.

²² Kroksmark, Tomas. (2003). Sid 447.

²³ Gustavsson, Bernt. (2000). Sid 130

²⁴ Lillard- Polk (1996) refererad i Ahlqvist, A, Gustafsson, C, Gynther, P i Forsell, A (red). (2005). Sid 151.

²⁵ Nordheden, I. Forsell, A (red). (2005). Sid 171 ff.

sammanhang. Gardner ifrågasätter isolerade test där människan återfinns i en onaturlig miljö. Istället skall människan återfinnas i en naturlig miljö med möjlighet att kunna lösa ett verkligt problem som värderas högt. Gardner beskrev inledningsvis sju intelligenser som numera är åtta. Exempelvis

- Språklig intelligens (ordförråd)
- Logisk-matematisk intelligens (logik, grupperingar)
- Visuell-rumslig intelligens (tänka i bilder, kartor)
- Kroppslig-kinestetisk intelligens (kroppskontroll)
- Musikalisk intelligens (rytmer)
- Social intelligens (empatisk förmåga, förstå motiv, förhandlar)
- Intrapersonell intelligens (god självinsikt)
- Naturalistisk intelligens (flora och fauna, kunna identifiera arter)

Frågan blir då hur man ska ta hänsyn till dessa intelligenser för att forma en undervisning som når alla. Ett exempel han lyfter upp är att låta eleverna i större utsträckning själva förklara hur de uppfattar en historisk händelse, t.ex. en reform.

Jerome S Bruner som är en amerikansk psykolog och kollega till Gardner vid Harvard skriver om tre system för hur vi bearbetar intryck som senare omvandlas till *modeller av verkligheten*. Det första systemet är själva handlingen (enactiv) som ger erfarenhet till individen. Dessa erfarenheter kan individen sedermera kategorisera och organisera. Det andra systemet är bilden (iconic) dvs. den uppfattning, mönster eller gestalt en individ tillgagnar sig. Det tredje systemet (symbolic) ligger på ett mer abstrakt plan där språket som redskap är ett exempel. Bruner har studerat lärarrollen och definierat fyra avseenden:

- Att skapa goda inlärningsförutsättningar hos eleven t.ex. genom att aktivera denne
- Se till att materialet är anpassat till elevens förutsättningar (laborativt, bilder eller text)
- Se till att materialet går i rätt följd och ordning
- Ge eleven *upplevelse av framgång* vid rätt tidpunkt

Howard Gardners teorier används som grund för det gymnasium som SX är kopplat till.²⁶

Carl Rogers (1902-1987), amerikansk psykolog skrev:

Det finns inget sätt att få den som ska lära aktivt engagerad i uppgiften om inte vederbörande själv uppfattar problemet som ett problem eller det som ska läras som något som det är någon mening med att lära och utan att han får vara aktivt och bestämma den process som ska leda fram till uppgiftens lösning.²⁷

Carl Rogers skriver även om personlighetsutveckling med det slutliga målet självförverkligande. Det handlar om att bygga upp en egen identitet. Rogers skriver om lärarens roll som handledare eller inlärningsunderlättare och han skriver om

---

²⁶ Lindström, L i Forsell, A (red). (2005). Sid 213 ff.

²⁷ Malten, Arne. (2003). *Att undervisa*. Studentlitteratur. Örebro. Sid 21.

självförverkligande vilket jag tagit fasta på en del när jag senare studerar livsberättelser från elever.

Andy Hargreaves, professor i pedagogik vid Lynch School i Boston i USA, skriver om Unecokommissionens fyra grundtyper av lärande:

- Lära sig veta: allmänbildning, kunskapsinstrument, intellektuell nyfikenhet och omdöme
- Lära sig göra: förmågan att praktisera det man lärt sig, arbete i grupp, riskbedömning, ta initiativ och bearbeta information
- Lära sig vara: etisk karaktär, tänka fritt, fantisera och ta det lugnt
- Lära sig leva tillsammans: respekt för andra kulturer, empati och uppskattning av ömsesidigt beroende

Hargreaves har själv lagt till:

- Lära sig leva hållbart: bruka och skydda den jord som ger oss liv ur både ekologisk och ekonomisk aspekt²⁸

2 Ledarskap i mötet mellan personal och elev

Centralt inom kunskapsbegreppet var ledaren, läraren eller handledaren. Freinet skrev tex om *medbestämmande, samarbete, respekt och gemenskap*. Det förde mig in på begreppet ledarskap som jag har gjort en teoretisk belysning av.

Jag har lutat mig mot fyra böcker. Christer Stensmo, docent i pedagogik vid Uppsala universitet har skrivit *Ledarskap i klassrummet*. Lars Svedberg docent Uppsala universitet och utbildningschef vid Rektorsutbildningen har skrivit *Gruppsykologi - Om grupper, organisationer och ledarskap*. Andy Hargreaves professor i pedagogik i Boston har skrivit *Hållbart ledarskap i skolan*. Kjell Granström, professor i pedagogik vid Linköpings universitet har skrivit *Ledarskap i klassrummet*.

Stensmo skriver att en lärare bör besitta nedanstående kompetenser:

- Ämneskompetens – begrepp, fakta, teorier och färdigheter i ämnen. Viss erfarenhet om utveckling samt en kunskap till kritisk granskning behöver finnas
- Didaktisk kompetens – planering, genomförande och utvärdering av undervisning. Förmåga att avgöra vad, hur och varför vissa saker tas upp
- Ledarkompetens – organisering, disciplinfrågor, ordning, elevomsorg, hantera interaktionsmönster och individualisera elevers arbete²⁹

Stensmo skriver om också att nyckeln till framgångsrikt klassrumsledarskap består i dels att förstå händelserna och dels i en förmåga att övervaka och vägleda klassrumsaktiviteterna

²⁸ Hargreaves, A. Fink, D. (2008). *Hållbart ledarskap i skolan*. Polen. Studentlitteratur. Sid 78 ff.

²⁹ Stensmo, C. (1997). *Ledarskap i klassrummet*. Studentlitteratur. Lund. Sid 120 ff.

utifrån denna förståelse. Detta innebär dels analys och tolkning, dels vetenskap om när och hur man ska handla. Läraren har två uppgifter:

- Att vägleda lärande
- Att upprätthålla ordning

Ovanstående innebär att ha kunskap om ämnet, lärprocessen samt socialpsykologi.

Stensmo skriver även om *kraftfält* där krafter verkar i olika riktningar. En uppdelning som görs är *önskvärda* beteenden och *avvikande* beteenden.

Stensmo skriver om Martyn Denscombe som är en brittisk sociolog vid De Montfort University, Leicester, England.

För att hantera störningar i klassrummet definieras följande:

- Vad kan störa undervisning och lärande?
- Vad kan störningarna bero på?
- Vad kan göras för att förebygga dessa?

Störningar delas upp i synliga beteenden (t.ex. mobbning) och i osynliga (t.ex. koncentrationssvårigheter). Stensmo nämner även Jere Brophy, professor i pedagogik vid Michigans universitet i USA. Brophy anger två andra aspekter av ledarskap (eller Management). Dessa är att:

- Förebygga uppkomsten av problem genom utveckling av regler, rutiner och självkontroll
- Reagera på problemen när de uppstår och ta itu med dessa³⁰

Stensmo nämner om att ledarskapet kan ses på enligt följande:

Planering – Organisering – Koordinering – Dirigering – Kontroll- Kommunikation – Hushållning - Omvårdnad

Detta innebär i sin tur att hantera variabler såsom:

Tid – Rum – Personer – Material - Auktoritet och ansvar - Belöningar och straff.

Stensmo lyfter även upp Cliff Turney (1932-2005), australisk forskare vid Sydney universitet, som skriver att ledarskap består av fem roller:

- *Planering* (formulera uppdrag, policy, sätta mål, upprätta en plan och beräkna resurser).
- *Kommunikation* (forma kommunikationssystem mellan individ och grupp).
- *Motivation* (uppmuntra, stödja och fostra om moral).
- *Organisering* (utveckling, modifiering, orientering, fördelning och delegering).
- *Kontroll* (mätbarhet av prestation, utvärdering och betyg).

Stensmo beskriver även Kurt Lewin klassiska indelning av ledarstilar med den auktoritära ledaren, ”låt gå”-ledaren och den demokratiska ledaren; där den auktoritära inte tillåter

---

³⁰ Stensmo, C. (1997). Sid 56

diskussion och sägs då skapa en miljö med låg kreativitet och trivsel med effektivitet men fungerar dåligt under chefens frånvaro. En chef med ”låt-gå”-stil ställer inga krav och låter gruppen göra som den vill. Gruppen känner inget engagemang och jobbar dåligt. Den demokratiska ledaren är den idealiske ledaren som engagerar gruppen i beslut och mål, feedback utbyts och trivseln är hög.

Docent Lennart Grosin vid Stockholms universitet är känd för sin forskning kring framgångsrika skolor där ledarskapet är en central framgångsfaktor. Han skriver om *School effectiveness*. Framgångsfaktorer bakom en effektiv skola är ett professionellt ledarskap som är tydligt, demokratiskt och inriktat på pedagogik och didaktik. Lärarna är delaktiga i skolans kultur och struktur. I framgångsrika skolor fungerar lärarna som förebilder och lyckas förmedla en anda av respekt och ömsesidigt förtroende. Läraren har en bred repertoar av undervisningsmetoder med en målinriktad undervisning. Varje arbetspass är koncentrerade till några få frågeställningar. Det råder ett varmt och omhändertagande klimat som är positivt för inläring. Eleverna känner sig uppskattade som människor och deras inflytande, ansvarstagande och självständiga lärande uppmuntras. De normer som råder är tydliga.³¹

Docent Lars Svedberg skriver om ledarskapets paradoxer.

- Du ska vara nära dina medarbetare samtidigt som du ska hålla dig i bakgrunden.
- En ledare behöver vara visionär samtidigt som denne ska stå med bägge fötterna på jorden.
- Ledaren behöver vara eftertänksam samtidigt som dynamisk.
- Ledaren behöver följa arbetet samtidigt som ledaren behöver visa tillit.³²

Svedberg skriver även om Adizez organisationslivscykel som påvisar behovet av entreprenörer i början som sedan övergår mer i producenter och administratörer, Alla organismer föds och åldras och poängen är att vara medveten om att olika ledarstilar behövs i olika faser.

Situationsanpassat ledarskap beskrivs utifrån att gruppen befinner sig på en utvecklingskurva med stadier som karaktäriserar gruppens utvecklingsnivå för en specifik uppgift. Poängen är att när utvecklingsnivån förändras behöver ledarstilen förändras. Ledarens främsta uppgift är att hjälpa gruppen att bli mer självständiga som team. Svedberg refererar här till Paul Hersey och Ken Blanchard som är forskare vid Cornell University i USA.

Action learning kan enligt Svedberg hänvisas till Sofokles där vikten av att lära sig genom handling betonades. John Dewey skrev istället *Learning by doing*. Att eleverna ska aktivt handla, dra lärdom under eget ansvar är inga nya begrepp.³³

Stensmo kommenterar även en teori formad av Robert Blakes (amerikansk socialpsykolog) konstruerade en matris för ledarskap och dynamik i små arbetsgrupper. Den ena sociala dimensionen rör *gruppens uppgift* och den andra rör *gruppledammarnas relationer*. Här

---

³¹ Myndigheten för skolutveckling (2006). *Kvalitet inom iv-hela skolans ansvar*. Liber. Stockholm. Sid 16.

³² Svedberg, L. (2007). *Gruppsykologi- Om grupper, organisationer och ledarskap*. 4e upplagan. Lund. Studentlitteratur. Sid 298.

³³ Svedberg, L. (2007). Sid 393

brukar man prata om en *relationsinriktad* ledarstil eller en *produktionsinriktad* ledarstil. Dessa former ses antingen som *personbaserade* eller som *situationsbaserade*.

Granström gör en (2007a) definition, på lärarskap och ledarskap.

Lärarskap i klassrummet handlar om

- Kunskap om ett kunskapsområde
- Förmågan att förmedla kunskaper och färdigheter.
- Ledarskap i klassrummet handlar om
- Kunskap om klassrumsinteraktionen och grupprocesser
- Förmågan att hantera klassrumsinteraktion och grupprocesser.³⁴

Bägge rollerna utövas hela tiden av läraren. Granströms budskap är att *ett professionellt ledarskap i klassrummet bygger på att man vet vad man gör*.³⁵

Hållbara förbättringar är beroende av framgångsrikt ledarskap.³⁶ Vid studier om vad som karaktäriserar gott ledarskap i skolan hittar jag diskussioner på två nivåer. Den ena nivån är skolledarskap som handlar om att skapa en god lärande miljö på skolan. Den andra nivån är lärarens. Min bedömning är att dessa två nivåer hör ihop men ändå bör ses på lite olika. Hargreaves nämner en ledare kännetecknas av att kunna skapa *en miljö präglad av tillit* och att kunna stimulera en *entreprenörskultur med öppenhet för innovationer och idéer som gagnar elevernas lärande*.³⁷ Goda organisationer bygger på tillit, ömsesidigt förtroende och vetskapen att folk handlar rätt. Det kan beskrivas med:

- Avtalsenlig tillit: arbetsbeskrivningar och läxkontrakt. Kräver att vi håller löften.
- Kompetenstillit: tron på andras kompetens och modet att delegera.
- Kommunikationstillit: kan medge misstag, hålla förtroenden och säga sanningen.

Jag har funnit att det engelska ordet Management används ofta bredvid Leadership. Ibland kan Management likställas med svenska Ledarskap men ibland är Leadership något mer visionärt och högre än enkom management. Jag upptäckte att jag behövde vara försiktig med att använda dessa engelska ord när jag sökte litteratur och vill därför påtala detta faktum.

Man har att ta hänsyn till olika faser hos såväl en själv som gruppdeltagare. Samtidigt uppstår händelser dvs. avvikelser som påverkar nuet. Krafter verkar hos och i gruppen och det finns samtidigt en uttalad målsättning. Gemensamt för alla de nämnda fenomen och fler därtill är att det finns en ledare som ska hantera allt detta och få med sig gruppdeltagarna i sökandet efter kunskap och färdigheter, vilket leder till begreppet konflikthantering.

---

³⁴ Granström, K. (2007a). Ledarskap i klassrummet. I K. Granström (red.), *Forskning om lärares arbete i klassrummet*. Stockholm. Myndigheten för skolutveckling. Sid 17

³⁵ Granström, K. (2007a). Sid 30

³⁶ Hargreaves, A. Fink, D. (2008).

³⁷ Ibid.

3 Konflikt hantering

Från ledarskapsbegreppet är en övergång till begreppet konflikt hantering naturlig och jag presenterar nedan en teoretisk belysning kring konflikt hantering i skolforskning.

Kurt Lewin skrev under 1900-talet en del om grupp dynamik och han menade att intresset för individen behövde flyttas till ett intresse för individens sociala och psykologiska sammanhang. Lewin introducerade begreppet ”psykologiskt fält”.³⁸ Vi kan göra liknelsen med hur järnfilspår på pappret ovanför en magnet formar ett mönster.

Beteendet = f(personlighet, psykologisk omgivning)

Med det menas att beteendet är en funktion av två stycken variabler, nämligen individens personlighet och individens omgivning. Kombinationen av dessa två medför ett beteende. Lewin skriver även en del om fältteorin om hur beteendet orsakas av dynamiken mellan individuella egenskaper och faktorer i omgivningen.³⁹ Ett exempel är samtalet som hur person ett i ett samtal tolkar det person två säger och samtidigt sänder en attityd och kroppsspråk tillbaka. Person två korrigerar då i samma stund sitt sätt att framföra sitt budskap och därmed förändras person ett's tolkning av detsamma. För vi upp det här till att omfatta en hel grupp inser vi att det är det ömsesidiga beroendet i relationer som utgör gruppen.⁴⁰

Svedberg skriver en del om roller t.ex. chef, sekreterare, elev, lärare, etc. Det finns i regel informella roller som är ett led i ett socialt samspel. Teambuilding handlar om att försöka öva förmågan att som individ se bortom egot. Vi tar olika roller i en grupp vilket bygger på att den övriga gruppen accepterar denna roll.⁴¹

En grupp genomgår faser i sin utveckling. En tanke är att gruppen genomgår ett antal förutbestämda faser och stadier i en bestämd ordning. Det finns även så kallade livscykelmodeller där Adizes livscykelanalys är ett exempel. FIRO (Fundamental Interpersonal Relationship Orientation) är utvecklad ur ett militärt perspektiv för att lösa frågeställningen varför vissa grupper fungerar bättre än andra. Gruppen genomgår olika faser där tillhörningsfasen är den första. I denna fas gäller det att få access till gruppen (om individen ens vill det). Därefter infaller en slags gemyt innan gruppen går in i rollsökningsfasen. Där kan konflikter uppstå kring vem som styr, vilka normer gruppen har osv. Efter att ha rätt ut dessa frågor ikläder gruppen en idyll för att sedan hamna i en samhörighetsfas.

Konflikt är egentligen kollision mellan två kraftfält i Lewins teorier. Freuds försvarsmekanismer är också relevanta i teorier kring konflikter. En försvarsmekanism som regression kan föra tillbaka en elev in ett gammalt beteende. Genom överkompensation försöker kanske en elev visa sig duktig på ett annat område. Svedberg skriver att ingen levande varelse helt kan undvika konflikter.⁴² En konflikt uppstår som en irritation, vilket

---

³⁸ Svedberg, L. (2007). Sid 42

³⁹ Ibid. Sid 44

⁴⁰ Ibid. Sid 41.

⁴¹ Ibid. Sid 159.

⁴² Ibid. Sid 226

efterhand ger svårigheter för gruppen. Det är vid de tillfällena man pratar om varandra istället för med varandra. Ibland kan en konflikt bli löst och ibland ligger det kvar som en så kallad surdeg. Konflikter handlar ofta om andra saker än man först kan tro. En konflikt kan vara en *Sakkonflikt* som handlar om enighet kring fakta. Det kan även vara en *Rollkonflikt* där trohet och lojalitet ställs mot varandra. Det finns *Pseudokonflikter* som beror på svårigheter att tolka den andra personen. *Intressekonflikter* som även kan röra sig om *Värdekonflikter* handlar om olika intressen och värderingar. Det finns även *Personliga konflikter* och som namnet antyder är dessa personligt riktade mot någon. Konflikter behövs för utveckling. Det viktiga är att ta fram konflikten i dagsljuset. På det viset förlorar konflikten sin makt.⁴³

4 Motivation

Går det att finna tydliga indikatorer på framgång hos enskild elev och vad händer när eleven bestämmer sig för att studera? Frågan för oss in på begreppet motivation som i sin tur har en koppling till kunskapsbegreppet. Motivation beror på flera faktorer som har likartade parametrar som exempelvis begreppet ledarskap. Forskare som psykologen Abraham Maslow (1950-talet), den amerikanska psykologen Fredric Skinner (1970-talet), och socialpsykologen Kurt Lewin (1950-talet) tillhör vedertagna klassiker i ämnet motivationsteori.

Kurt Lewin beskriver att människan verkar i ett fält där olika krafter strävar åt olika håll. Ur detta har följande formel formulerats:

$$M=F*V$$

M står för motivation, F är den förväntan om framgång och V är värdet av framgång. En teori som går ut på att förstå att en elevs motivation är maximal om denne tror sig kunna nå en framgång som eleven dessutom anser har ett stort värde.

Maslow skrev att människan strävar efter att förverkliga sig själv och att människan är född med en god natur. Vi har en rad behov och när de mest primära behoven är tillfredsställda strävar vi efter att gå vidare till nästa nivå av behov. Dessa är

- Självförverkligande.
- Självrespekt.
- Social gemenskap och status.
- Trygghet och stabilitet.
- Fysiska behov som mat och vätska.⁴⁴

Frederic Skinner studerade olika former av belöningar och bestraffningar. Beteende förstärks om det belönas av omgivningen. Omvänt kan straff, försvaga ett beteende. Skinner menar att

---

⁴³ Svedberg, L. (2007). Sid 230.

⁴⁴ Stensmo, C. (1997). *Ledarskap i klassrummet*. Studentlitteratur. Lund. Sid 111

denna teori ligger till grund för all inläring och spelade stor roll för utvecklingen av undervisningstekniker.

George Herbert Mead arbetade som professor vid University of Chicago. Mead skrev att människors handlande är en samspelad process och inte resultat av stimuli och responser. Det är gruppen som ger sammanhanget till människans handlingar. Vi speglar oss hela tiden i gruppen.⁴⁵

Stensmo skriver om Elisabeth Cohen som är en forskare vid Stanfords universitet. Cohen har tittat på undervisning med små kooperativa grupper för elever med olika tillhörigheter avseende t.ex. språk. Enligt Stensmo, ser hon ett övergripande mål i att eleverna ska övervinna ett inneboende motstånd att samarbeta med elever som är olika dem själva. Hennes krav är att gruppstorleken ska omfatta fyra elever och det ska finnas en elev som har landets modersmål. Det är viktigt att eleverna är så olika varandra som möjligt. Varje gång uppgifterna ändras skall gruppammansättningen ändras. Av den anledningen bör lärarna ha ett kartotek över de olika eleverna. Hon beskriver även att lärarna kan tilldela varje elev en speciell bestämd roll:

- Ledare
- Harmoniserare
- Rapportör
- Sekreterare
- Materialförvaltare
- Resurselev.⁴⁶

Enligt Stensmo skriver Robert Slavin om kooperativt lärande och att all utvärdering och förstärkning skall gälla gruppen som helhet.

- *Lagbelöningar (team rewards)* skall användas t.ex. privilegier.
- *Individuellt ansvar (accountability)*. Alla måste kunna bidra till lösning av uppgift.
- *Lika möjlighet till framgång*. Toppbelöningar skall vara tillgängliga för alla elever om de ger ett bidrag till gruppen oavsett deras förmåga.
- *Lagtävlan*. Grupper kan tävla med varandra förutsatt att alla gruppmedlemmar kan nå en toppbelöning.

Slavin skriver även att det inte räcker med att uppmana elever till samarbete. De måste också ges mycket goda skäl till det. Han nämner även metoder för lagarbete i skolan:

- *Elevlag och prestationsfördelning*. Gruppering i fyrmannalag med blandade kön, etnisk tillhörighet och prestationsförmåga. Läraren delar ut uppgift och eleverna arbetar tills alla kan den. Huvudsyftet är att uppmuntra eleverna att hjälpa varandra. Här ska det finnas ett poängsystem som utgår från elevernas förutsättningar. Elevers ska även kunna tjäna in poäng till laget. Eleverna har tillgång till de rätta svaren och förstå att målet är att kunna innebörden av dessa.

---

⁴⁵ Svedberg, L. (2007). Sid 33.

⁴⁶ Stensmo, C. (1997). Sid 164ff.

- *Lagspelsturneringar.* Varje lagmedlem tävlar mot två andra medlemmar från andra arbetslag i en turnering där poäng insamlas till laget.⁴⁷

Något som är värt att framhäva är också mängden nya problem som kan tillkomma under terminens gång. Dessa faktorer leder inte sällan till konflikter vilket engagerar personal. Eftersom syftet handlar om resultatmätning i en miljö som är mångkulturell är det viktigt att ha detta i åtanke.

5 Målstyrning och kvalitetsarbete

Utifrån frågeställningen: *Hur skulle man kunna resultatmäta det ögonblicket när personal, elever och föräldrar anger att "allt känns bra?"* är det relevant att studera vad skolforskning säger om målstyrning och mål. Ett mål ska kunna mätas på något sätt men det intressanta är på vilket sätt?

Stensmo skrev om tre frågor man söker svar på i upprättandet av mål. Dessa är:

- Vad är det som ska uppnås?
- När ska det uppnås
- Var ska det uppnås?⁴⁸

Benämningar som etappmål och slutmål används. För att kunna underlätta för val av metod och hur målet skall utföras finns det ett antal kriterier. Målen skall vara:

- Tydliga - avgränsade, konkreta och kommunicerade.
- Adekvata - måluppfyllelsen skall vara värdefull.
- Rimligt - det skall vara realistiskt utifrån de resurser som finns.
- Verifierbart – man ska på något sätt kunna avgöra om målet är uppnått.

Svedberg skriver angående målstyrning att ett vanligt perspektiv är att målen ska vara formulerade så *att de kan följas upp*. Genom att synliggöra målsättningar på olika nivåer kan individen och teamet finna sin identitet i organisationen. Klara och uppföljningsbara mål och en känsla av delaktighet underlättar för en meningsskapande process.⁴⁹ Här är teambuilding en medveten strategi att öka motivationen och effektiviteten i en grupp. Genom krävande övningar ska individen transformeras till en gruppmedlem.

- Vilka är vi? Känner vi varandra?
- Vad ska vi göra? Vilket är vårt syfte?
- Hur ska vi göra det? Vilka kvalitetskrav ska vi ha?

---

⁴⁷ Stensmo, C. (1997). Sid 178ff.

⁴⁸ Ibid. Sid 90ff.

⁴⁹ Svedberg, L. (2007). Sid 203 ff.

Ovanstående är alla frågor som bör bearbetas av gruppen innan de är trygga att arbeta i en målstyrd organisation.⁵⁰

Svedberg skriver att målstyrning knappast är ett nytt fenomen. Två viktiga förutsättningar är att det ska gå att formulera ett mål som en specifikation av önskat resultat och att det ska finnas ett samband mellan utbildningserfarenhet och resultat. Kritiker menar att resan att försöka formulera mål är god men att det knappast finns täckning för att vi fullt ut arbetar på det här viset. En avgörande parameter är att det finns mätbara mål. Har verksamheten mer kvalitativa mål blir detta betydligt mer komplicerat. Svedberg går till och med så långt att han hävdar att det hos många yrkesgrupper innebär att spela spelet och ge ett sken av att mäta det omätbara. Det finns emellertid en icke uttalad uppsättning kriterier som gäller som normer och mätbarhet.⁵¹

En central värdering i kvalitetsarbete är *kundorientering*, en ständig strävan att göra kunden nöjd.

*En organisations långsiktiga framgång beror på dess förmåga att skapa värde för dem som den finns till för - kunderna.*⁵²

Skolverket skriver att det är osäkert om elever kan betraktas som kunder.⁵³ De gör visserligen olika val och deltar även i fastställandet av mål för sin utbildning. Den personliga utveckling som eleven går igenom under skoltiden passar är dock inte applicerbart till kundbegreppet då elevens personliga utveckling inte kan vara målstyrd. Eleverna bör betraktas som en personalkategori i organisationen. Myndigheten för skolutveckling har även utvecklat BRUK som är ett verktyg för skattning och utveckling av kvalitet.⁵⁴ Metoden bygger på självskattning genom ett omfattande paket av indikatorer som fylls i på olika blanketter. Skolverket har utvecklat SALS som jämför kommuners och skolors betyg givet vissa förutsättningar som exempelvis hög andel elever med utländsk härkomst.

Sammanfattande teoretisk belysning

Kunskap, ledarskap, konflikthantering, motivation och målstyrning kan i viss mening sägas utgöra grunden för frågeställningarna huruvida det går att finna tydliga indikatorer på framgång hos enskild elev och hur man kan resultatmäta det ögonblicket när personal, elever och föräldrar anger att *allt känns bra. Vad händer när eleven bestämmer sig för att studera?* Den sista frågan går inte att hitta något entydigt svar på i den teoretiska belysningen men frågan utgör istället grunden för den narrativa analysen senare i uppsatsen. I den teoretiska belysningen hittas stöd i att motivationen för eleven är avgörande för att kunna ta till sig

---

⁵⁰ Svedberg, L. (2007). Sid 238 ff.

⁵¹ Ibid. Sid 354 ff.

⁵² SIQ, Institutet för kvalitetsutveckling. (1998). *Kriterier och anvisningar för utmärkelsen Svensk Kvalitet*. Göteborg. Sid 5.

⁵³ Skolverket. (1998). *Kvalitetssäkring i skolan. En rapport om kvalitet -begreppsanalys - utvärdering av skolans kvalitet. Skolverkets rapport nr 150*. Stockholm.

⁵⁴ Skolverket. (1999). *167015_BRUK_anvisning*. Stockholm.

kunskap. Indirekt innebär det att när eleven bestämmer sig för att studera innebär det att eleven är motiverad, vilket i sin tur innebär att eleven tar till sig kunskap.

Gemensamt för alla begrepp är *målsättningen* att eleven ska lära sig något – tillgodogöra sig *kunskap*. För att det ska ske krävs viss *motivation*. Undervisning sker i regel i grupper med mer än två elever vilket innebär att *konflikthantering* uppstår och behöver hanteras. För att hantera *gruppdynamiken* krävs ett *ledarskap* från läraren. De fem begrepp som är nämnda ovan har vuxit fram som ett resultat av att jag utifrån min frågeställning sökte i litteratur och forskning om resultatmätning i skola.

Fakta om IV och åtgärdsprogram

I samband med att riksdagen 1991 beslöt om den gymnasiereform som ledde till dagens 17 nationella program beslöt riksdagen också att inrätta IV. Till skillnad från övriga program reglerades inte innehållet i IV generellt genom lag och förordning utan programmen skulle utformas just individuellt. Målet med IV var tydligt inriktat på att ge kunskaper. Tanken var att elever efter särskilt stöd under ett år på IV skulle komma in på ett nationellt program. IV skulle kompensera dem som hade otillräckliga kunskaper, vägleda och motivera de omotiverade eller osäkra och stödja dem som inte kommit in eller avbrutit sina studier på ett nationellt program.⁵⁵

År 2004 kom hälften av eleverna på IV genom avhopp från nationella program. 1 juli 2006 blev det lag om heltidsutbildning på IV. IV skulle i första hand förbereda obehöriga elever för övergång till nationella program.

Myndigheten för skolutveckling skrev följande kriterier för arbete med IV:

- Kompetens hos ledning och lärare med ett professionellt ledarskap där visioner kan förankras
- Undervisning som utvärderas och är flexibel
- Innehåll och arbetsformer utformas individuellt med utvecklingssamtal och vägledning.
- Bygga relationer, tillit och förtroende med eleverna.
- Att det finns en positiv elev- och kunskapssyn.
- Öka elevens ansvarstagande och framtidstro.

Det ögonblick en elev reducerar sina studier blir denne formellt en IV-elev. En elev med behov av särskilt stöd ligger således i samma kategori som elever som enbart saknar ett ämne från grundskolan eller elever som valt att hoppa av ett nationellt program. I kommunen försöker man samordna IV genom en samordningsenhet för att där kunna kategorisera elever för en placering. Detta innebär att det bör förekomma en ständig dialog i tillgång och efterfrågan över elevplatser på olika program. Det finns t.ex. byggprogram som är IV-inriktat (PRIV) och det finns små grupper för elever i behov av särskilt stöd. Det finns preparandkurser på olika skolor där elever får läsa in enstaka viktiga ämnen från grundskolan (ex MA, SV och EN).

Gunnar Berg menar att det borde finnas bättre förutsättningar för skolutveckling på det individuella programmet än på andra håll i gymnasieskolan. Skälet är att man arbetar med elever som kräver mer än det vanliga. Toleransen för att jobba annorlunda blir högre och risken blir mindre för att den som vill göra något annorlunda blir utfrysad och mobbad för det.⁵⁶

⁵⁵ Myndigheten för skolutveckling. (2006:56). *Kvalitet inom iv – hela skolans ansvar*. Liber. Stockholm. Sid 12

⁵⁶ Skolverket. (2008). *Forskning och förändring – att utveckla inom skolan*. Stockholm. Sid 17

Skolverket skriver i en rapport om särskilt stöd att det

är huvudsak två olika typer av svårigheter som föranleder särskilt stöd, nämligen lärande- och beteendesvårigheter. Läs- och skrivsvårigheter är de enskilt vanligaste problemen, och de är vanligare i de lägre åldrarna. Bland de äldre eleverna dominerar beteendeproblem, såsom koncentrationssvårigheter och socioemotionella problem. Kunskapsmässiga svårigheter är dock också vanliga bland dessa elever

De anger särskilt att föräldrars

delaktighet vid utarbetande av åtgärdsprogram har betydelse för elevers måluppfyllelse.

De anger även i studien två omständigheter som begränsar föräldrarnas möjlighet att delta.

Det är

dels att åtgärdsprogrammet i stort sett är färdigt när föräldrarna inbjuds till samtal och dels att den typ av samtal som förs vid utarbetandet av åtgärdsprogram ofta ger en begränsad möjlighet för föräldrarna att ge synpunkter på analys och åtgärder.

Nivågrupperingar och särskilda undervisningsgrupper måste vara tillfälliga och undervisning i särskilda undervisningsgrupper måste utvärderas kontinuerligt, liksom elevens delaktighet ur olika aspekter.

Lärares kompetens ses som den enskilt viktigaste faktorn för elevens framgång i skolarbetet, vilket gör satsningar på fortbildning väsentliga.⁵⁷

Det finns numera specialpedagogik inbakat i lärarutbildningen. De tidigare speciallärarna hade en påbyggnadsutbildning på en till två terminer. Dagens specialpedagoger läser en ca två år lång utbildning och behöver inte nödvändigtvis ha en lärarutbildning.

Åtgärdsprogram utformas med syfte att analysera och åtgärda en elevs svårigheter.

Programmet beskrivs ofta att det ska innehålla en

- Problembeskrivning
- Beskrivning av elevens behov
- Målbestämning
- Åtgärdsplanering
- Genomförande
- Utvärdering

Programmet skall ha en begränsad giltighet och utarbetas i samarbete med eleven, målsman och skolans personal. Det finns emellertid olika mallar och tolkningar av hur åtgärdsprogram skall utformas. Begreppet åtgärdsprogram diskuteras flitigt i skolan och främst i specialpedagogkretsar. Jag har funnit många olika uppfattningar om huruvida man ska beskriva elevens *framgångsfaktorer*. Jag har också funnit olika uppfattningar om hur problembeskrivningen formuleras och hur kortfattat dokumentet behöver vara.

---

⁵⁷ Skolverket. (2008). Särskilt stöd i grundskolan rapport 1787 En sammanställning av senare års forskning och utvärdering. Stockholm.

Beskrivning av SX.

Det som återges i detta kapitel är till största del baserat på arbetsplanen för T gymnasium samt ansökan för SX till kvalitetspriset. Med detta kapitel vill jag förmedla läsaren den beskrivning som skolan har om sig själv. Den röda tråden från uppdrag via åtaganden och arbets sätt ned till uppföljning och utveckling är något som bedöms i denna tävling som avgörs i mitten av november 2009. Det är tredje året SX tävlar och det är själva resan dit som har format skolan till att uppge dessa beskrivningar som denna rapport och uppsats kommer att kretsa kring. Följande beskrivning är utdrag ur SX tävlingsbidrag och ska förstås och läsas på det viset.

SX grundades 2006 av T gymnasium och Utbildningsförvaltningen. Målgruppen var obehöriga elever med särskilda behov i åldern 16-20 år. Ledarskap med ett brett lärarperspektiv samt fokus på elevens sociala aspekter skulle prägla verksamheten. Inledningsvis antogs 20 elever under ett år med en fortlöpande, öppen intagning, vilket ställer krav på hanterandet av gruppdynamik. SX har expanderat till fler elevgrupper på olika geografiska platser och blivit en etablerad verksamhet med ökade krav på struktur och kvalitet. Vi har ett tydligt "inifrånperspektiv" där varje elev ses utifrån sin potential och sina individuella förutsättningar och inte bedöms för svag kunskapsnivå, tidigare svårigheter eller svagt socialt beteende. Vår röda tråd är entreprenörskap som vi definierat en förståelse för på SX. I Utbildningsnämndens verksamhetsplan för år 2009 står det bland annat att "vardagen ska präglas av tillit" för att nå en skola i världsklass (s 52). Genom att arbeta aktivt för att bygga relationer som bygger på respekt och förtroende skapar vi en tillåtande miljö där goda resultat kan uppnås⁵⁸.

SX beskriver sin vision på följande vis:

SX ska vara en skola för samhörighet och uppskattning. Genom entreprenörskap ska alla ges ett personligt självförverkligande mot framtida studier och arbetsliv. SX ska vara nyskapande och leder metodutveckling inom undervisning för elever i åldern 16 – 20 år. Alla individer skall inges framtidstro genom att individuellt få varva studier, projekt och arbetsträning. SX skall vara känt som ett framgångsrikt skolkoncept.

Att notera är att SX har definierat en förståelse av entreprenörskap. Anledningen till det uppges vara ordets oklara och vida betydelse.

Entreprenörskap på SX innebär en uppsättning av förmågor, personliga såväl som professionella, som möjliggör och uppmuntrar individer och grupper att se risker, möta förändringar och anta utmaningar i privatliv och yrkesliv. Arbetslivet fäster stor vikt vid dessa förmågor och ser dem som en förutsättning inte bara för egenföretagare utan i lika hög grad för anställda i privat såväl som offentlig sektor. SX skall stärka individen till att bli mer robust för förändringar och själv ta itu med

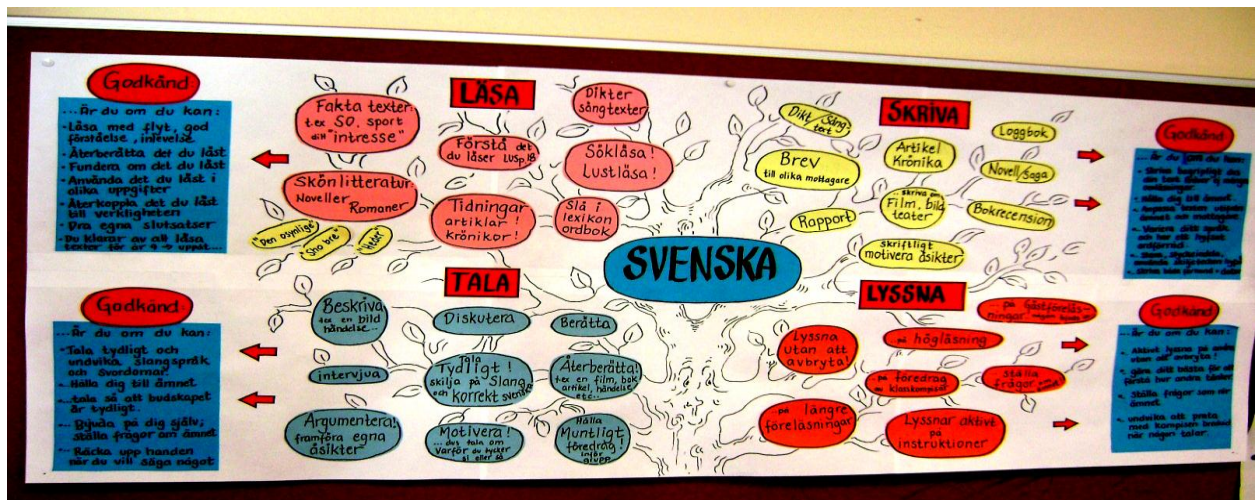
---

⁵⁸ Ansökan kvalitetspriset

medlen för att nå sina egna mål. Vår roll på SX är alltså att kunna spela en avgörande roll för att förändra attityderna till såväl företagsamhet som företagande. Vi på SX skall som en entreprenöriell/lärande organisation ha en förmåga till ständig utveckling.⁵⁹

Vad har SX för uppdrag och tjänster? Det går satt utläsa enligt följande:

SX är en del av det kommunala uppföljningsansvar som skollagen kräver för ungdomar som inte har någon registrerad sysselsättning. SX har även uppdraget att själva nå och rekrytera och i vissa fall diagnostisera ungdomar mellan 16 och 20 år som inte infinner sig till Utbildningsförvaltningen. SX har ungdomar som bedömts ha särskilda koncentrationssvårigheter. Många av ungdomarna har en medicinsk diagnos och behov av anpassad studiegång. Vi utformar individuella lösningar för alla elever där vi ser till deras egna mål, behov, motivation. Vi erbjuder ämnena svenska, svenska som andraspråk, matematik, engelska, SO och idrott. Vid enstaka fall kan vi erbjuda andra kurser som hemkunskap, NO, natur och friluftsliv, ledarskap, samhällskunskap, naturkunskap och ekonomiska ämnen.

Figur 1 Betygskriterier i ämnet svenska

SX har formulerat mål/åtaganden och dessa presenteras nedan. Åtaganden är målsättningar en arbetsplats själv åtar sig att genomföra. Begreppet används i vissa kommuner.

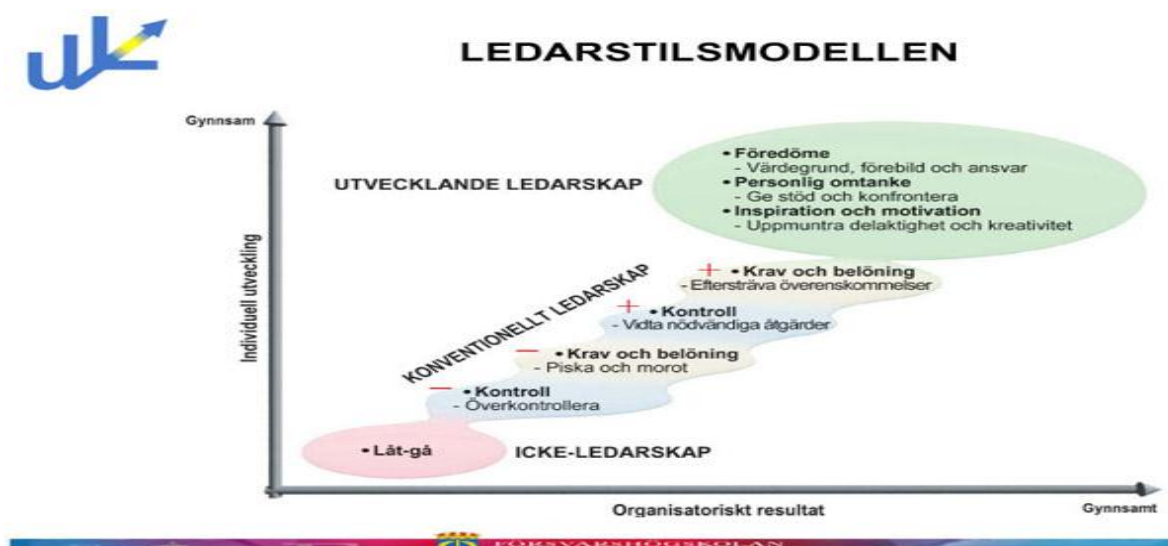
- *Kunskapsutveckling och betyg - SX åtar sig att verka för att dess elever utvecklar sina ämneskunskaper med strävan att nå betyget godkänt i kärnämnen matematik, svenska/svenska som andraspråk och engelska för skolår nio.*
- *SX åtar sig att verka för att eleverna ska känna sig trygga och trivas i skolan.*
- *SX åtar sig att verka för att stärka ungdomarnas framtidstro och insikten och tron på den egna förmågan. Vi verkar för att öka elevernas egen motivation*

⁵⁹ Ansökan kvalitetspriset

att själv ta ansvar för sitt liv och sina handlingar även i förhållande till samhället i stort. Vi försöker tända gnistan hos eleverna genom att också öppna nya dörrar till kultur- och idrottsliv.

- SX åtar sig att arbeta aktivt för att öka ungdomarnas närvaro på SX.
- SX åtar sig att verka för att öka elevernas inflytande och träna deras ansvarstagande.
- SX åtar sig att verka för att fler elever går vidare till en meningsfull sysselsättning som gymnasieskola, folkhögskola, komvux eller arbetsliv.
- SX åtar sig att verka för en positiv och utvecklande arbetsmiljö och glädje inte bara för eleverna utan också för personalen.

SX leds av en biträdande rektor som samtidigt sitter i ledningsgruppen på T gymnasium tillsammans med rektor. Verksamheten har förändrats i och med att såväl antal elever som antal personal har ökat. En avgörande faktor har även varit att antal elever har ökat under terminens gång vilket inneburit en föränderlig organisation. Organisationen kan ses som en linje-stabsorganisation om man tänker sig elevvårdsfunktionen som staben.⁶⁰

Figur 2 Ledarfilosofi vid skolan

Nedan presenteras utdrag ur kvalitetsdokumentet angående ledarskapsfilosofier.

- Ett utvecklande ledarskap handlar om att ha tydliga gränser samtidigt som man uppmuntrar egna ställningstaganden som bär mot egna uppsatta mål. För att göra detta behöver verksamheten ha en tydlig värdegrund och vision att utgå ifrån, vilket i sig är en komplicerad och krävande process. Det krävs att ledaren har både detaljkännedom och omtanke om kärnverksamheten vilket fås genom att vara närvarande i verksamheten. Ett utvecklande ledarskap ska gälla på alla nivåer inom verksamheten vilket innebär att all personal är nära eleverna för att möjliggöra utövandet av ledarskap och lärande under hela skoldagen: under frukosten, i

⁶⁰ Svedberg, L. (2007). Sid 260.

undervisningen, på lunchen, på rasterna och på utflykter. Ledaren ska vara aktiv och synas i verksamheten och inte vara rädd för att bjuda på sig själv eller ta tag i tungt arbete om det behövs. Ledaren ska kunna inspirera sina medarbetare och elever.

- *Gemensamma upplevelser är viktigt och ett exempel är att vi äter tillsammans på Vskolan som ligger drygt en kilometer från SXs lokaler. Detta medför att alla, elever och personal får ca 20 minuters promenad (friskvård) om dagen. Vi går tillsammans med ungdomarna till och från matsalen för att det är trevligt att vara tillsammans och många värdefulla diskussioner kommer upp då. Just då formeras många viktiga ställningstaganden som sedan mynnar ut i beslut mellan exempelvis lärare och elev i ett senare skede. På Vskolan äter vi med yngre elever vilket är ett medvetet val från vår sida. Det är fantastiskt att se våra ungdomar vara goda förebilder för de små och t.ex. hjälpa dem att ta mat eller torka av bordet efter sig, Vi satsar även på gemensam teambuilding som paddling, bowling och curling.*
- *Detta år genomför vi flera seminarier t.ex. kring vändprocesser. Vid dessa öppna seminarier har vi tillsammans med politiker, tjänstemän från andra förvaltningar samt vissa elever berättat livshistorier. Utveckling är inte förändring – utveckling är bestående förbättring.*

Enligt dokumentet har följande styrkor, svagheter, möjligheter och hot framkommit på en studiedag under hösten -08 då personalen satt ner i smågrupper och diskuterade frågan.

STYRKOR <i>Prioriterar relationer och har ett förhållningssätt mot elever som visar att de är ok oavsett de gjort tidigare.</i> <i>Engagerad personal med hög kompetens som utnyttjas bra.</i> <i>Bevarar litenheten vilket bland annat medför att alla elever syns och att beslutsvägarna är snabbare.</i>	SVAGHETER <i>Vissa färdiga genomarbetade rutiner saknas.</i> <i>Vissa beslut och processer går för fort.</i> <i>Är ibland dåliga på att få ut information till alla elever.</i>
MÖJLIGHETER <i>SX växer och har stor utvecklingspotential.</i> <i>Hög prioritering av kompetensutveckling ger större möjligheter</i> <i>Stor påverkansmöjlighet och vi kan snabbt strukturera om inom verksamheten.</i>	HOT <i>Personal som slutar och eldsjälar försvinner.</i> <i>Eventuella politiska beslut som påverkar vår verksamhet negativt.</i> <i>För många ungdomar med grav problematik och olika behov – vi kan inte hjälpa alla.</i>

Figur 3 SWOT-analys gjord av personalen på SX under en workshop.

Nedan presenteras lösryckta citat ur verksamhetens skrift för att ytterligare förtydliga kärnan i det jag studera. Citaten är skrivna eller sagda av personal och ger en indikation på individuella målsättningar hos olika personal. Det jag nedan presenterar är texter kring rubriken arbetsätt på SX.

- *Vi tar oss tid till individuella samtal och samtal i grupp i syfte att bygga tillit och relationer i syfte att återskapa förtroendet för skola och vuxna. Behöver någon prata tar vi oss alltid tid att lyssna. Personal finns tillgänglig för eleverna hela dagen och i flera fall även på kvällar och helger. Vi erbjuder också verksamhet under delar av lov, eftersom en veckas ledighet ofta är för mycket för våra ungdomar.*
- *Genomgående arbetar vi med att stärka ungdomarnas "anställningsbarhet" eftersom vi anser att ökad kunskap, bättre språklig förmåga, ökad självkänsla större tro på sig själv, ökad social förmåga etc. ingår i begreppet anställningsbarhet.*
- *Samtliga elever får varje vecka formulera sina egna mål i skrift för att försöka sätta ord på vad de vill åstadkomma under året.*
- *Vi ringer ofta på morgon för att tala om att vi vill att eleverna ska komma, att vi saknar dem och att det är viktigt att de är på SX för att de ska nå sina mål. Vi gör även hembesök hos elever för att visa hur viktiga de är och hur viktigt det är att de kommer till skolan.*

Ovanstående citat skulle kunna studeras med olika textanalysmetoder men det är inget som jag i den här uppsatsen kommer att göra.

Sammanfattningsvis har SX elever som på något sätt vägrat/misslyckats/tröttnat på att gå i skolan. I denna grupp påträffas såväl avhoppare som ej behöriga elever. Det råder stora skillnader på bakgrund och andra bakomliggande orsaker. En samlad uppfattning bedöms vara att ca 50 % av eleverna har kontakt med Socialtjänst eller BUP.⁶¹ SX är kommunalt driven och hade under 2008/2009 60-70 st elever i behov av särskilt stöd i åldern 16-20 år som i många fall inte har gått i skola på flera år.

Jag har försökt att beskriva SX så objektivt som möjligt och har därför använt de texter som återfinns i kvalitetsprisansökan. Det finns en viss risk att vissa sammanfattande beskrivningar inte är helt opartiska. Eftersom denna studie inte utvärderar SX förmåga utan snarare studerar enskilda elever finner jag inte att jag behöver problematisera mer kring min roll på SX. Det är viktigt att förstå att denna uppsats inte ämnar redovisa resultat från skolan utan snarare vill lyfta fram vissa frågeställningar. All text ovan är offentlig och jag har försökt undvika kommentarer kring textens mening. För att förstå analysen krävs egentligen inte att texten om SX läses överhuvudtaget. Det är med andra ord enbart för att läsaren ska få lite mer känsla om den studerade skolan som ovanstående beskrivning finns med.

---

⁶¹ Samlad information från ansökan samt personal inom SX.

Analys- och resultatdel

Här presenterar jag:

- **Analys av poängsystem**
- **Analys av intervjuer**
- **Analys av sammanställda elevenkäter**
- **Analys av citat från elever**

Ovanstående innebär en anpassning av metod beroende på vilket data jag granskar.

Analys av Poängsystemet - teoretiska begrepp

Kan poängsystemet användas som en indikator som kan kopplas mot de åtaganden SX har – t.ex. ansvar, inflytande och närvaro?

SX har haft ett poängsystem för att mäta en kombination av platsnärvaro och arbete med individuell veckovis målsättning i kombination med en veckovis utvärdering. Det har inneburit att eleven får poäng för att sätta upp enskilt veckovis mål och poäng för att utvärdera dessa. Poäng har även getts för platsnärvaro. Poängsystemet används för att sporra eleverna att delta i upprättandet av egna formulerade veckovisa mål och därefter vid veckans slut utvärdera dessa.⁶² Det ska förstås enligt följande: varje elev (vänster kolumn) får ett visst antal poäng varje vecka (se veckonummer översta raden). Eleven får två poäng vid deltagande i att formulera ett eget mål för veckan. Deltar eleven i utvärdering får eleven tre poäng.

Jag har i ovanstående tabell fört in det stöd mot teorin jag har kunnat påträffa under respektive aspekt. Jag valde att analysera poängsystemet utifrån de teoretiska begrepp jag fann tidigare. Redovisning återfinns i tabell på nästa sida.

Namn	46	46	47	47	48	48	49
1 X	2	3	2	3	2	3	2
2 Y	0	3	2	3	0	0	2
4 VI	2	3	0	0	0	3	0
5 LIN	2	3	2	S	2	0	2
6 RO	2	3	2	S	2	3	0

Tabell 1 poängsystemet. Mål = 2 poäng (måndag). Utvärdering = 3 poäng (fredag.)

⁶² Kvalitetsdokumentet samt ett flertal intervjuer av personal.

Teoretisk aspekt	Analys
Kunskap	Aristoteles - kunskap om genom våra sinnen. Våra sinnesuttryck bearbetas av vårt abstrakta tänkande. Dewey - Läraren ska bygga på det som eleven redan vet – locka fram det samt studera till en vidareutveckling. Montessori - förvärvandet av kunskaper måste ske genom elevens egen aktivitet. Rogers - „utan att han får vara aktivt och bestämma den process som ska leda fram till uppgiftens lösning. Freinet - Medbestämmande kring arbetsplanen. Gardners - åtta intelligenser som tillgodoses. Finna en undervisning som når alla. Bruner - Ge eleven upplevelse av framgång vid rätt tidpunkt.
Ledarskap i mötet mellan personal och elev	Stensmo - Ledarkompetens – organisering,,,, hantera interaktionsmönster och individualisera elevers arbete. Stensmo - kraftfält „ uppdelning ,, önskvärda beteenden och avvikande beteenden. Denscombe - störningar i klassrummet: Vad kan störa undervisning och lärande? Vad kan störningarna bero på? Vad kan göras för att förebygga dessa? Turney - formulera uppdrag, forma kommunikationssystem mellan individ och grupp, Motivation, Organisering,,, Kontroll, mätbarhet av prestation Grosin - Det råder ett varmt och omhändertagande klimat som är positivt för inläring. Eleverna känner sig uppskattade som människor och deras inflytande, ansvarstagande och självständiga lärande uppmuntras
Konflikthantering	Lewin - Beteendet = f(personlighet, psykologisk omgivning) , beteendet är en funktion av två stycken variabler, nämligen individens personlighet och individens omgivning. Kombinationen av dessa två medför ett beteende.
Motivation	Maslows - behovspyramiden Skinner - Beteende förstärks om det från belönas av omgivningen. Omvänt kan straff, försvaga ett beteende.
Målstyrning och kvalitetsarbete	Stensmo - Vad är det som ska uppnås? När ? Var ska det uppnås? Stensmo – Tydliga, Adekvata, Rimliga och Verifierbara. Svedberg - . Klara och uppföljningsbara mål och en känsla av delaktighet underlättar för en meningsskapande process.

Tabell 2 Studie av poängsystemet utifrån teoretiska aspekter

Rimligtvis kan ett poängsystem användas som en indikator som kan kopplas mot de åtaganden SX har – t.ex. ansvar, inflytande och närvaro? För resultatmätning i skola för elever i behov av särskilt stöd fann jag att poängsystemet kan användas som ett led och således en indikator på eventuell framgång.

Analys av intervjuer med elever HT 2008-10-03 genom narrativ analys

I metodkapitlet beskriver jag att användningen av narrativ analys växte fram som en metod via *triangulering* och *reflektiv tolkning*. Jag har valt att se på dessa intervjuer som exempel på berättelser. Intervjuerna har gjorts en och en i en lugn miljö när eleven känt att denne har gott om tid. Frågorna är av allmän karaktär där eleven fick prata fritt ur hjärtat kring följande tidsindelningar, vilka kretsar kring en tänkt vändprocess i elevens liv.

Under en fri form fick eleven berätta för en intervjuare eleven hade en relation med, om sig själv. Berättelsen/intervjun bestod enbart av tre frågor:

- Förut
- Nu
- Framtid

Eleven uppmanade att prata fritt om hur det var innan, hur det är nu och vad eleven tror om sin framtid. Målsättningen var att fånga in de kommentarer som visar på variationen och framförallt spännvidden i kunskap, motivation, självinsikt och mognad. Målsättningen var också att skapa ett forum där eleven fick välja vilka teman han eller hon ville. Av den anledningen fann jag att metoden att leta efter narrativ blev lämplig. Vilka berättelser eller perioder organiserar eleven olika händelser kring?

I kombination med min förförståelse analyserar jag nedan intervjuerna. Detta är enligt Bryman ett angreppssätt för att ta fram och analysera data som kan fånga den tidsmässiga ordning som människor kan upptäcka om det som de varit med om. Jag har haft ringa påverkan på valet av de öppna frågor och jag analyserar vissa stycken med hjälp av min egen förförståelse. Jag gjorde stickprov som jag anser återspeglar populationen avseende kön, kunskapsnivå och social mognad på ett bra sätt.

Inledningsvis använder jag min förförståelse för att göra en beskrivning av eleven utifrån de fakta som egentligen behöver poängteras för att skapa sig en bild av historieberättaren. Varje elev analyseras sedan utifrån svaren på frågan: då, nu och framtid. Jag har delat upp dessa områden och gjort en allmän beskrivning där jag använt min förförståelse vid analysen. Den text som lyfts upp är citat i sin helhet och de har godkänts av eleverna som en korrekt beskrivning av vad de sa. Jag har ansträngt mig för att anonymisera eleverna till den grad att det inte ska gå att få fram vem det är.

För att leta efter narrativen har jag försökt identifiera dess beståndsdelar

- Sammanfattning
- Slutfas (vad hände?)
- Komplikation (från jämvikt till icke jämvikt)
- Positionering/orientering (när, var, vilka var med och vilken situation?)⁶³

Jag har även försökt hitta de verktyg eleven använder för att formulera sin berättelse utifrån följande fyra ord:

- Förkortningar/förminskning
- Förändringar
- Förbättringar
- Förenklingar

Mer utförlig beskrivning finns i metodavsnittet.

Redovisningen sker elev för elev och för alla sex elever kretsar frågeställningen kring:

- Förut
- Nu
- Framtid

Efter varje tempus och fråga redovisar jag narrativ samt de verktyg jag finner eleven använder sig av. Jag vill betona att de narrativ jag anger är subjektiva och påverkas av alla mina intryck runt och kring eleven. En del elever har fått längre beskrivningar än andra och det beror på att jag vill förmedla den information som är nödvändig för att förstå narrativet.

I slutet gör jag en jämförelse i en tabell där alla narrativ är sammanställda.

---

⁶³ Robertsson, A i Boréus. K, G.B (2005). Sid 220 ff

Elev V

Den här eleven är en ung man kring 17 års ålder med ett sydeuropeiskt ursprung. Elev V är utåtagerande och ofta ifrågasättande. Eleven har inte visat någon hotfullhet. Han kommer gärna sist till samlingar och använder ofta gälla utrop för att uttrycka allmänt ifrågasättande. Eleven uppfattas ha stor potential och hög förmåga att tillgodose sig studier. Han tillhör en av dessa elever som ofta kan uppfattas störande i klassrummet och som i regel kommer sent till skolan. Elevens mamma har tydligt önskat vid ett flertal tillfällen att skolan ska rapportera minsta minut av sen ankomst och andra förseelser. Den här eleven är duktig med datorer och ingår med en annan elev i en särskild grupp för datautveckling.

Elev V svarar på frågan Förut – narrativet *spelande*

Jag gick i skolan i So XXXX. Jag fastnade vid speldatorn, jag var uppe hela nätterna och kunde inte komma till skolan. Ibland ringde de hem, men det hjälpte inte så mycket. Det blev bara värre och värre. Till slut sålde jag mina gubbar, min bästa gubbe blev "hackad". Totalt fick jag in ca 3000 kr för dem. Nu har det blivit lugnt för stunden och jag spelar inte så mycket. I skolan vara lärarna på mig hela tiden, det var jobbigt.

Man kan tänka sig att det faktum att V stannade uppe på nätterna har varit förenat med konflikter med föräldrarna. V lär knappast helt lyckats dölja det under sin skoltid. Jag förstår med min vetskap om denna elev som inte alls gillar att tappa ansiktet, hur det kan ha tett sig för honom. Han har mycket stolthet och blir lätt kränkt. Med det menar jag en slags stolthet som gör att han ofta hamnar i verbala lättsamma konflikter med andra. Eleven behöver ha en relation till sin skola och få ett förtroende. Det betyder att man inte kan skynda för snabbt och inte heller skyffla in honom i en grupp där alla bara ska sitta still.

Narrativet är *spelande* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Komplikation. Livet var inte i jämvikt och V hade troligtvis stora sömnproblem.
- Slutfas. Nu spelar V inte så mycket längre.
- Orientering. Detta var något som präglade V förr. Det skedde hemma och om nätterna.

Verktyget V använder är förenklingar. Han använder ordet hackad. V använder även en förkortning i hans beskrivning. Kort och gott anger V att han fastnade vid speldatorn och inte kunde komma till skolan.

V har spelat ca 15 timmar om dygnet. Han har spelat ett spel som handlar om att överleva tillräckligt länge och med dessa erfarenhetspoäng blir den spelade karaktären bättre och bättre. Man möts över Internet och den som har bäst *spelgubbe* och dessutom bäst kan hantera dessa – vinner. Dessa gubbar kan säljas på en marknad som har en stor efterfråga på genvägar – d.v.s. att få en färdig spelgubbe som du inte behöver arbeta upp. Detta är ett typiskt dataspelsberoende som han har lyckats bemästra. Han uttrycker dock viss frustration över att hans bästa *gubbe* blev *hackad*. Förmodligen hade han kunnat få en viss peng för denna, sannolikt mer än 5000 kr. Jag tror mig ana en viss stolthet hos honom när det sägs. Det är inte alla som har utvecklat en så bra karaktär att andra människor gör intrång över nätet och snor hans *gubbe*.

Elev V svarar så här på frågan Nu – narrativet *sen ankomst*

Fan va nice, det är en mindre grupp och vi har bra sammanhållning, jag kommer ibland lite sent men är nästan alltid i skolan och försöka jobba i alla ämnen. Ibland ringer ni om man kommer sent, det tycker jag är bra. Fast jag är fortfarande lite rädd för att bli skoltrött. Det där belöningsystemet som ni pratar om på SX verkar bra. Jag tror på belöningar och att det blir konsekvenser om man gör något dumt.

Min tolkning här är att V uttrycker i väldigt korta ordalag en hel del. Han markerar att han vill ha en mindre grupp för sammanhållningens skull. Han säger även, inte helt utan självironisk humor (min tolkning) att han naturligtvis fortfarande då och då kommer att komma för sent till skolan - det går inte att förändra allt. Det har ju trots allt varit mycket värre. Däremot visar han tecken på självinsikt när han uttrycker att han försöker jobba ikapp skolarbetet. Med min förförståelse vet jag att just den här eleven är väldigt duktig på att just jobba ikapp saker eftersom han har en hög förmåga till att inhämta kunskap. Detta förutsatt att han själv vill.

Narrativet är *sen ankomst* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Komplikation. V har färdats till ett skolliv med bättre jämvikt.
- Slutfas. Nu har V en bättre närvaro.
- Orientering. Nu kretsar hans fokus kring skolan som plats.

Verktyget V använder är förenklingar. Han säger bara komma sent. V använder förkortning då han förkortar sin beskrivning kring att komma i tid. Han använder även verktyget förbättringar där han beskriver sig själv hur han förhåller sig till narrativet *sen ankomst*. Det vill säga att hans närvaro är bättre nu för tiden.

Det han säger är att det är bra att skolan ringer honom – inte hans föräldrar. Det är en sak SX gör relativt konsekvent – ringer eleven först på mornarna. Han visar också en medvetenhet att han behöver en morot eller piska om man så vill, att komma upp och masa sig till skolan på morgonen.

Han uttrycker att han behöver uppgifter där man får en uppskattning för det man gör. Han säger också att det ska bli konsekvenser och egentligen bestraffning om man gör fel. Det är inte många andra elever som säger så.

Elev V svarar så här på frågan Framtid – narrativet *programmering*

Jag älskar programmering, att vara med och utveckla spel som RollPlay t.ex. det är en av mina drömmar. Jag kan även tänka mig att plugga vidare på TXXs Gymnasium eller något liknande. På fritiden gillar jag kampsporter.

Han vill fortsätta med dataspel och framförallt syssla med spelutveckling. Funderingar finns på ett vanligt gymnasium med ett nationellt program. Det skulle gärna vara en IT-inriktning. Han visar kanske en insikt om att det inte är lätt att slå sig in i spelbranschen och att han därför kanske måste acceptera ett vanligt program. Han måste ju plugga – så mycket har han förstått. Att tolka ovanstående skulle kunna göras på flera sätt. Han har kanske börjat fundera på att läsa ett nationellt program som är mer standardiserat. Just själva meningen att han kan tänka sig plugga vidare är helt nytt för den här eleven om man jämför med hur han var vid ankomst till SX.

Eleven var mycket skoltrött när han började. Det här är en elev med mycket hög frånvaro sedan tidigare som nu uttalar en insikt i nödvändigheten att plugga vidare. Det är en stor attitydförändring för honom jämfört med starten på höstterminen.

Narrativet är *programmering* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Slutfas. V skulle kunna använda all sin erfarenhet och göra något bra med den kunskapen och få en anställning som programmerare.
- Orientering. Nu kretsar hans fokus kring ett framtida arbete och framtida skola.

Verktyget V använder är förenklingar. Han säger bara *komma sent*. V använder förkortning då han förkortar sin beskrivning kring att komma i tid. V använder verktyget förbättringar när han menar att hans användande av sin kunskap kan komma bättre till nytta i och med att han vill arbeta och plugga i framtiden.

Elev S

S är en elev som engagerar såväl gruppen som personal. Mellan den eleven och personal blir det en slags hatkärlek med en blandning av goda resultat för att sedan ge massor av frustration. Elev S är elev som syns, engagerar och påverkar andra. Mannen har diagnostiserad och utredd ADHD sedan ung ålder. Hans språkliga och verbala kunskaper är mycket goda, i synnerhet i engelska. Samtidigt har han stora svårigheter att sitta på egen hand med en uppgift utan handledning. S är av utomeuropeisk härkomst och bor i T. Han är en social kille som gillar fotboll och basket. En av hans favoritsysselsättningar är att elda upp klasser i skratt och ibland i miniuppror mot lärare. Genom att imitera kända personer får han folk att gapskratta i tid och otid. Han har blivit stämplad som *ADHD-unge* hos många varför han inte kan visa sig på vissa ställen utan att det problematiskt bland personalen där. Han fick ett miljöombyte efter att tidigare läst ett nationellt program. Under detta år har han läst flera gymnasiekurser såsom samhällskunskap, svenska, religion och engelska på både A, B och C-nivå. Poängen är att dessa kurser har lästs tillsammans med kunskapssvagare elever i små grupper på annan plats med andra lärare. De kunskapssvagare eleverna har i regel läst grundskolenivå på kurserna. SX riktar sig mestadels mot elever med lägre kunskapsnivå.

Elev S svarar på frågan Förut – narrativet ADHD

Förut var det jobbigt. Man har ju sina kompisar, men... Det var mycket spydiga kommentarer, både från mig, bland kompisar och från lärarna. Det som var värst var kommentarer som några sa: "... du har väl inte gjort läxan Si...", och "... du har ju ett förståndshandikapp...". Fem gånger i veckan skulle jag gå till XXXX på XXXX Gymnasium, men jag hade inget förtroende för henne eftersom hon sa så till mig. Jag skiter i henne tänkte jag. Hon satt ändå inte upp någon frånvaro, så på så sätt var det ok. Jag ignorerade henne, och ville inte tjafsa, så jag sa inget till henne. Jag gick till psykologen i 4:an och 5:an, men det hjälpte mig ingenting, trots tabletter och ADHD-utredning. De sa att det skulle bli bättre, och de fick mig att tro att tabletterna skulle hjälpa.

Notera hans besvikelse och irritation på sin av honom tidigare upplevda behandling. V upplever att han behövt stå ut med flera saker, t.ex. att han fått göra många besök hos psykolog som inte gett honom någonting

Narrativet är *ADHD* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. S gick till psykolog, tabletter och utredning. *Inget hjälpte.*
- Slutfas. S blev tillslut besviken och ingenting var bra.
- Komplikation. Livet för S gick mer och mer mot ett liv i icke-jämvikt.

Verktyget S använder är förenklingar i och med att han tar några sporadiska kommentarer. Han använder även förkortning i sin redogörelse som sträcker sig över en längre tid och måste omfattas vara ganska kompakt. Det är även i viss mån en förstoring och en dramatisering när han använder värdeord som förtroende och förståndshandikapp.

Den här pojken har alltså fått extra hjälp och särskilt stöd på en skola, vilket är av vikt att notera. Det som blivit lite olyckligt är just själva indelningen och stämplantet av eleven (åtminstone ur hans synpunkt). Han har fått höra från flera lärare och annan personal att han

har svårigheter. Han har varit hos en specialresurs som verkar ha varit snäll mot honom. Samtidigt kan man kanske ställa sig frågan om snällhet var det han behövde. Kanske var det på det viset att personkemin inte stämde.

Elev S svarar på frågan Nu – narrativet stolthet

Det är en obeskrivligt mycket bättre. Här vill jag jobba mycket mer. När jag kommer hem är jag stolt och glad av att jag gjort något bra. Det känns som om jag gjort mer här på SX på några veckor än vad jag gjort på två år på T Gymnasium. Här har ni tagit tag i mig. Ni är inte bara lärare, ni hjälper till på riktigt. Man kan säga att SX är ”... lite snack och mycket verkstad...”, på T Gymnasium är det tvärtom. Jag vill inte ändra på något, även om jag kunde. Det är gemenskap, studier och vi har kul med tårta, kakor och film ibland. Det känns så bra. Jag har inte varit så stolt när jag kommer hem efter skolan sen jag gick i FK.

Narrativet är *stolthet* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. S har gjort mer på några veckor än någonsin förut. S sammanfattar många egenskaper med narrativet stolthet.
- Slutfas. S har nått en slutfas och hittat sig själv på skolan.
- Komplikation. Livet för S har gått åt andra hållet

Verktyget S använder är förenklingar med kommentaren lite snack och mycket verkstad. Han använder även förkortning i sin redogörelse när han anger saker *inte bara lärare,, hjälper till på riktigt*. S nyttjar verktyget förstoring då han använder stora ord som att han aldrig varit så stolt. S använder i stor grad verktyget förbättring när han beskriver sitt narrativ. T.ex. att han vill jobba mer.

Den här eleven tycks ha gjort en fantastisk inre resa med sig själv och känner sig nöjd. Eleven uttrycker här en enorm stolthet. Med min vetskap om hur viktigt det är att göra familjen stolt finner jag att ovanstående citat mer än något annat citat beskriver en framgång. Att kunna känna att man presterar och får betyg och kommer ett steg närmare ett vuxenliv med tillräcklig utbildning är viktigt. Att veta att ens föräldrar vet om det och är stolta över sitt barn på grund av det är helt ovärderligt för S.

Elev S svarar på frågan Framtid – narrativet *framtidstro*

Inget är omöjligt. Jag vill ha ett bra liv, jag vill komma till mitt jobb glad varje dag. Jag gillar film och jag skulle vilja jobba som psykolog. Jag vill förstå hur människor fungerar, hjälpa dem med sina problem. Jag tycker det är skönt att känna att man kan hjälpa.

Det man kanske mest reagerar på är citatet att inget är omöjligt. Det är en intressant indikator. Framtidstro är en viktig parameter i en skola där temat är en andra chans. Med hjälp av detta citat förstår vi att den här eleven har en framtidstro.

Narrativet är *framtidstro* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. S vill komma till sitt jobb varje dag.
- Slutfas. Att ha ett jobb man trivs med och kan vara glad på.

Verktyget S använder är förenklingar och förkortningar med kommentaren *inget är omöjligt*, att komma varje dag till jobbet och att han vill bli psykolog och gillar film. S använder återigen i stor grad verktyget förbättring när han beskriver sitt narrativ. T.ex. att han vill hjälpa alla.

Elev N

Den här eleven är en elev som kom in i förtid till skolan. Med det menas att hon sedan länge hade halkat ur den skolan hon gick tidigare i Rområdet där personalen hade gett upp henne. N var inte äldre än 16 år när hon kom in på SX. Hon är en lugn elev som sitter med på teoretiska lektioner men inte deltar i praktiska moment. N är ofta tyst men avviker då och då för att prata i mobiltelefon. M tillhör ett släkte som inte får umgås med vilka som helst på skolan.

Elev N svarar på frågan Förut – narrativet *rykte*

Förut brydde sig inte lärarna alls. Det kändes som om det inte var någon ide att jobba. Och så gick det dåliga rykten om mig på skolan bland eleverna, så jag trivdes inte. Till slut gick jag inte alls till skolan. Jag träffade en anställd som berättade om SX.

Eleven har träffat en av de anställda på skolan och genom det kommit till SX. Elaka rykten är väldigt svårt att tampas med i alla skolor. I vissa miljöer kan det kanske vara ännu tuffare, i synnerhet om ryktet i sig är väldigt elakartat.

Narrativet är *rykte* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. Det räcker med att säga att det gick rykten om en elev.
- Komplikation. Livet gick till icke-jämvikt.
- Positionering. Det hände förr i någon eller några situationer och ryktet präglade skolvistelsen. Det var förmodligen flera elever som var delaktiga.

Verktyget N använder är förenklingar och förkortningar med kommentaren det inte var någon ide att jobba ett att hon inte trivdes.

Elev N svarar på frågan Nu narrativet *frivillighet*

Nu är det mycket bättre. Förut kände jag mig tvingad, det gör jag inte nu. När jag känner mig tvingad gör jag ingenting istället. Här på SX är det inte så, jag känner mig i alla fall inte tvingad.

Att det överhuvudtaget känns bättre är ett stort steg för vissa elever. Det innehåller för många en mängd faktorer man kanske inte vid första anblick tycker sig se.

Det här skulle kunna betyda följande: Även om det fortfarande är en skola och en skola är alltid pest och pina så blir hon i alla fall inte ansatt på samma sätt som tidigare. Det är tryggare, lugnare och hennes integritet kränks inte. Hon får jobba i egen takt och har möjlighet att hitta sig själv.

Narrativet är *frivillighet* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. Att kunna göra saker om och när man vill utan tvång.
- Komplikation. Livet gick till jämvikt.
- Slutfas. Det som hände var att N upplevde att hon inte var tvingad att göra saker längre.

Verktyget N använder är återigen förenklingar och förkortningar med kommentaren hon kände sig *tvingad* förut men att det inte är så på SX. I och med detta används även verktyget

förbättring. I viss mening skulle man kunna undra om verktyget förstoring används eftersom det kan låta lite dramatiskt att hon nu inte är tvingad.

Elev N svarar på frågan Framtid – narrativet *godkända betyg*

Jag vill ha godkända betyg förstås i de ämnen vi jobbar med. I något kan jag säkert få VG i också. I framtiden vet jag inte vad jag skall göra, resa kanske, gymnasiet tror jag inte i alla fall inte just nu.

Framtidstro är alltid svårt att analysera om man betänker det faktum att de inte alltid är realistiska. En elev kan ha helt fel bild av vad som krävs för att klara kurser och därmed även en förvriden bild av hur det är att leva som vuxen. I det här fallet uttrycks självklarheten att få godkända betyg. Den målsättningen är så trivial att hon egentligen inte ens behöver nämna den. Ändå gör hon det. Antagligen för att det är hennes fasta punkt. Det måste ju finnas någon mening med slitet på skolan.

Narrativet är *godkända betyg* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. Att få godkända betyg innefattar en resa hos eleven i form av att närvara och göra läxor. En möjlig tolkning är att hon avser att göra precis denna resa.
- Slutfas. N vill nu plugga klart för att kunna få ett bra liv och göra resor.

Verktyget N använder är även här förenklingar och förkortningar med kommentaren att hon vill få godkända betyg. Verktyget förbättring används när hon tror sig kanske kunna få ett VG.

Hon visar här tydligt att hon inte alls tror att gymnasiet blir henne nästa steg. Några elever på skolan har en familjetradition som inte alltid sätter skolan i första rummet. Även om jag är osäker på huruvida det gäller henne kan jag inte låta bli att lyfta den misstanken här. Hon vill alltså bli behörig för gymnasiet och sedan stanna upp där. Jag tror även att tanken att skaffa barn tidigt kan påverka. Jag nämner dessa perspektiv i syfte att vidga förståelsen kring varför det inte alltid är så självklart att förankra motivet till att läsa klart grundskolan och ännu mindre till att läsa klart gymnasiet. Det innebär att det svåraste steget är att överhuvudtaget få vissa elever att komma till skolan för att sedan i nästa steg kunna engagera dem att gå vidare.

Elev M

Elev M har haft det tufft på senare år. M har utomeuropeiskt ursprung, litet ordförråd och svårt med nyanser av tal och skrift. Han uttrycker ibland en besvikelse över att han inte kommit längre i livet. M spelar fotboll men har svårt att passa in socialt i vissa grupperingar av den anledningen att han inte tar till sig signaler, koder och instruktioner. M behöver mycket hjälp och har fått mycket arbetslivsträning på skolan i form av rollspel, öva skriva CV mm. M har ett jobb han är på några timmar i veckan på eftermiddagar. Förmågan till att förstå fenomen, ta till sig en instruktion och uttrycka sig i skrift är begränsad. Detta gör att kunskapsnivån i många fall hamnar kring åk 5-nivå. M tillhör med andra ord en kategori elever som behöver bygga förtroende under en längre tid, få vara i liten grupp och under täta repetitiva former studera med mycket handledning.

Elev M svarar på frågan Förut – narrativet *trög omstart*

Jag gick i skolan i, KXX, 4 – 5 månader. Sen började jag på SX, det vara ganska bra i början, men till slut blev det jobbigt för mig, det var stökigt. Jag fick inte så mycket gjort.

Eleven kommer med andra ord från en annan skola med IV.

Under året 2007/2008 fanns det flera bråkiga elever på skolan, vilket påverkade studiemiljön för M mycket. M sitter ofta i ett rum med enbart två till fem elever, vilket är resurskrävande för personal. Jag tror att M berättar om en period då det kom fler nya elever till skolan på kort tid samt att han själv hade flera jobbiga samtal med sin mentor angående möjligheten till att erhålla betyg i vissa kurser. Ur hans synvinkel finns potentialen kvar men han önskar inte den otryggheten det blev när för strukturen förändrades för snabbt. Här använder jag i hög grad min förförståelse om eleven M.

Narrativet är *trög omstart* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. M slutade på en skola och började på SX. Bra i början men sedan jobbigt.
- Komplikation. Livet pendlar och hamnade återigen i icke-jämvikt.

Verktyget M använder är förkortningar genom kortfattade meningar. M använder verktyget förändring när han beskriver pendlandet mellan bra och dåligt.

Elev M svarar på frågan Nu - narrativet *godkända betyg*

Nu är det mycket bättre. Nu kan jag plugga, läsa och skriva och ha lite kul och prata med lärarna mer. Nu får jag mycket mer hjälp. Jag vill plugga mer och vill ha G i svenska och matematik, kanske även engelska. Det är bra för mig att jobba deltid också det passar bra för mig.

Den här eleven har haft särskilt stöd av två personal, inklusive den som intervjuar. Han uttrycker nu mycket tydliga målsättningar samt en reflektion om sitt jobb. Här har det anordnats en anpassad studiegång för M som innebär obligatorisk närvaro förutom vissa eftermiddagar då han går lite tidigare till sitt arbete. Denna lösning har vuxit fram under arbetslivsträningsektionerna med personal L. Många pusselbitar har i en process hamnat rätt för eleven och han känner att just detta koncept passar honom. Det har också gett en viss stolthet och tro på att vissa saker är möjliga. Det tyder också på en viss insikt att det just för honom är bra att jobba deltid.

Narrativet är *godkända betyg* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. Att få godkända betyg innefattar liksom för elev N en resa hos eleven i form av att närvara och göra läxor. En möjlig tolkning är att han avser att göra precis denna resa.
- Slutfas. M vill nu plugga klart för att kunna få ett bra liv och kunna jobba heltid.

Verktyget M använder är även här förenklingar och förkortningar med kommentaren att han vill få godkända betyg. Verktyget förbättring när M berättar om att han vill plugga mer.

Elev M svarar på frågan Framtid – narrativet *framtidstro*

När jag gått färdigt här och sedan jobbat 2 – 3 år, vill jag plugga mer. Jag vill studera vidare kanske inom Naturvetenskap, även om det är svårt. Det jag är mest intresserad av är Idrott och hälsa, eller något inom kostlära eller kostrådgivning. Det är min dröm, och jag kan tänka mig att bli idrottslärare. Att lära andra hur man äter och tränar kroppen det vill jag jobba med! Jag vill ha hjälp av studie- och yrkesvägledare så jag vet hur jag skall komma vidare sen.

Narrativet är liksom för eleven S *framtidstro* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. M vill ha jobb och sedan plugga
- Slutfas. Han har en dröm om att kunna hålla på med kostrådgivning

Verktyget M använder är förkortningar med kommentaren när han anger flera saker såsom idrott, träning, kostlära ihop. M använder verktyget förbättring när han beskriver sitt narrativ – han vill ha hjälp av en studievägledare

I ovanstående citat säger M att han verkligen tror på att få jobba lite och sedan plugga mot ett yrkesliv. Det här citatet kan låta väldigt insiktsfullt och tyda på att eleven verkligen vet vad han vill. Det kan också betyda att eleven har en övertro till systemet och en förhoppning att så länge han får prata med en yrkesvägledare – ska allting gå bra. Kombinationen med långsam inläring blir en viktig faktor att hantera för all personal på skolan. Samtidigt kan detta vara en indikator på att eleven åtminstone kan uttrycka vad han vill vilket i sig är ett stort steg från att vara helt omotiverad.

Elev L

Elev L har ett sydeuropeiskt ursprung. Hon präglas också av en tradition som ibland är lite komplicerad med sitt något aviga förhållande till skolans betydelse. Hon är yvigt utåtagerande och har en röst som hörs ofta. Hon påverkar många elever och det blir ofta bråkigt och en del upprörda kommentarer samt ordfilar eller hot om dem kring henne. Hon engagerar gärna tjevgänget i grupperingar kring frågor som inte alltid underlättar lektionens genomförande. Det finns vissa elever hon inte får umgås med.

Elev L svarar på frågan Förut – narrativet *skolk*

SmeXXXXxkolan i HXXX. Gick ut nian. Jag skolkade jag, mycket prov på en gång. Bra lärare. Jag blev skoltrött, eftersom det gick för fort, mycket läxor. Man kunde inte andas. Lärarna ringde aldrig. Jag skolkade nästan 2-3 månader i sträck, men ingen hörde av sig, så jag fick IG i alla betyg.

Hon uttrycker att hon gick i skolan men att det på slutet inte spelade någon roll att hon hade hög frånvaro. Det var ändå ingen idé eftersom hon missat en massa prov och att pressen var för stor vid vissa tillfällen. Här vet jag genom min förförståelse att L gillar att bli väckt av ett telefonsamtal från skolan på morgonen. Det är en stor besvikelse över att ingen brydde sig. Varför kunde de inte ta ansvar och ringa? Jag måste ha någon som ringer mig och väcker mig ibland – det bara är så. Hon har helt kommit till freds med systemet på SX att man vissa dagar innan lektionerna startat ringer hem. Först ringer man elever och kollar om de är vakna på morgonen därefter vid behov förälder.

Narrativet är *skolk* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. L anger i korta meningar hur det var generellt.
- Komplikation Hon gick till icke jämvikt och fick IG i alla betyg

Verktyget L använder sig av är förenklingar och förkortningar. T.ex. *bra lärare*. Gick ut nian. *Skolk – men ingen hörde av sig – fick IG*.

Elev L svarar på frågan nu – narrativet *godkända betyg*

Nu är det bättre, nu är det inte så höga krav. Nu känner jag mig utvilad, nya friska tag. Jag tycker det är bra här, det är bättre med mindre klassrum, små grupper, jag får mer hjälp. Jag vill ha G i kärnämnen, det räcker för mig. Jag kan inte komma på vad som skulle göra skolan bättre, kanske fler roliga ämnen, bild och hemkunskap.

L säger att hon tycker det är bra på skolan. För henne är det skönt att få känna sig utvilad. Hon gillar inte när det pressas på för snabbt utan att hon får vara med och påverka.

L har som främsta ambition att bli klar med grundskolan för att kunna välja något annat om hon skulle vilja det. Hon har satt sin ambitionsnivå till ett G i kärnämnen vilket är ett avgränsat och tydligt mål. Nu vet jag att hon vill jobba och få in pengar så fort som möjligt. Därför är praktik viktigt för henne. Det blir också viktigt att hon inte behöver stå ut med saker hon uppfattar onödiga. Det som krävs för ett G sen är det bra.

Narrativet är även här *godkända betyg* vilket har beskrivits ovan. Verktyn som används är förbättring.

Elev L svarar på frågan Framtiden – narrativet *framtidstro*

Jag vet inte riktigt, jag vill jobba med barn, på förskolan. Nu praktiserar jag en dag i veckan, jag får erfarenhet, det är skitbra för mig, jag får mer erfarenhet.

Hennes ambition för framtiden är inte riktigt klar. Hon vill bli fritidsledare, barnskötare av något slag. L har läst mycket arbetsliv och hon får en anpassad studiegång med integrerad praktik. Detta har varit ett stort lyft för henne och hon känner att hon bygger på en större bank av erfarenhet för framtiden.

Narrativet *framtidstro* har beskrivits vid andra elever. Hon använder både verktyget förbättring och verktyget förkortning i hennes korta ordalag.

Elev D

D är en pojke som har haft en tuff bakgrund i ett utomeuropeiskt land. Han har ett tragiskt bagage av upplevelser. Hans ordförråd är litet och han sitter ofta väldigt tyst och vill vara i fred när han studerar. D har svårt med förtroende och har haft mycket bra kontakt med skolans kurator som nu gått i pension. Eleven tränar mycket i gymmet nere i källaren där han har trivts och även utfört vissa skoluppgifter. D deltar emellertid inte när det är lagsporter utan stannar hellre kvar i klassrummet eller hos kurator. D är trevlig, modest och uppfattas inåtvänd.

Elev D svarar på frågan Förut – narrativet är en *nystart*

Jag blev kontaktad av SX, kuratorn ringde mig. Jag visste vem hon var. Hon berättade om SX. Det var inte så bra i början, såg det inte som en vanlig skola. Jag såg att alla verkligen försökte hjälpa eleverna. Jag har blivit bättre på att skriva och läsa. Förut var jag mer blyg och vågade inte prata så mycket, var osäker på svenska. Nu pratar jag mer. Jag vill ha mina betyg men tycker det är tråkigt att sitta och läsa.

D är en elev som inte aktivt sökt SX. Eleven rekryterades av kurator, som han hade en relation till sedan tidigare. Det tog ett tag för honom att komma in i att studera och vistas i skolan. D lyfter särskilt hur han vågar prata istället för att sitta tyst. Detta citat visar hur viktigt det är att förstå inväpningsperioden hos elever och att en verksamhet inte passar alla. Låt oss anta att D befinner sig i olika faser givet vissa förutsättningar under visst tillfälle. Det är då inte främmande att tro att faktorer som personkemi, rädsla och andra omständigheter kan stjälpa möjligheter till förtroende och trygghet. D behövde känna sig trygg för att kunna gå vidare. Efterhand växer en insikt av att här finns värme och kanske är det först då hans gard släppte.

Narrativet är *nystart* där beståndsdelarna beskrivs enligt följande:

- Sammanfattning. D säger i några få meningar mycket om den vändprocess han genomfört. Hur alla försökte hjälpa eleverna osv.
- Komplikation D gick från icke jämvikt och till jämvikt (notera att här kommer information om vändprocessen redan när eleven berättar om dåtid).

Verktyget D använder är förbättringar och förändring. *Nu pratar jag mer* är ett exempel på hur D beskriver sin förbättring och förändring.

Elev D svarar på frågan Nu – narrativet *lugnare*

Allting har blivit bättre, det har blivit lugnare och seriösare i skolan.

Han uttrycker att allting blivit bättre. Det som blivit bättre är ju subjektivt men det är rimligtvis på det viset att D nu känner att livet omkring honom lugnat ned sig lite och att en gnista av hopp och självkänsla börjat tändas. D var i början mycket inåtvänd och tyst. Detta var troligtvis för att skydda sig själv. Samtidigt har han haft många relationsbyggande samtal, deltagit lite smått i verksamhet och fått tid för invänjning. Nu lyfter han upp ord som lugnare och seriösare. D kom in i slutet av läsåret 07/08 där det fanns en del utåtagerande elever han inte kom på god fot med. Det har förmodligen betydelse när han nu säger att det är lugnare. Samtidigt har han stegvis kommit in i verksamheten mer och upplever därför att det är seriösare nu.

Narrativet *lugnare* påminner i stor grad om elev Ns narrativ – *frivillighet*. Verktøyen är förkortning och förbättring.

Elev D svarar på frågan Framtid – narrativet *framtidstro*.

Jag vill gå en yrkesinriktad utbildning inom bar och restaurang, kanske arbeta som bartender. Jag tänker att jag är välutbildad, med ett bra liv och tjäna pengar. Jag skulle till och med kunna tänka mig att bli psykolog. Resa runt i världen och hjälpa andra som har de svårt.

D vill ha en bra framtid där han tjänar pengar. Huruvida han vill tjäna mycket pengar eller ej förtäljs inte. Hans inställning är att läsa till ett yrke och bli något.

Han skulle alltså kunna tänka sig att bli psykolog. Notera att han använder frasen *till och med* när han säger det. Han har med andra ord vänt sida och visar en respekt mot de människor som i hans tidigare tycke bara satt och pratade med honom hur han mådde. Det finns därmed en respekt för ett yrkesskrå som så starkt varit förknippat med hans situation.

Narrativet här är *framtidstro*. Se tidigare beskrivningar. Verktøyen D använder är förbättringar och förenkling. Verktøyen förändring genomsyrar hela Ds berättelse.

Sammanfattning narrativ analys av elevintervjuer

Nedanstående tempus utgör grundbulten för elevernas berättelser.

- Förut
- Nu
- Framtid

Begreppet vändprocesser har inte på något sätt planterats under intervjuförfarandet. Ett försök till att delvis jämföra elevernas berättelser görs i nedanstående tabell.

	V	S	N	M	L	D
Förut	Spelande	ADHD	Rykte	Trög omstart	Skolk	Nystart
Nu	Sen ankomst	Stolthet	Frivillighet	Godkända betyg	Godkända betyg	Lugnare
Framtid	Programmering	Framtidstro	Godkända betyg	Framtidstro	Framtidstro	Framtidstro

Tabell 3 Jämförelser mellan olika narrativ elev pratat kring vid svar på frågorna då, nu och framtid.

Nästan alla elever uttrycker någon form av vändpunkt innan/när de började på SX. N, D och i viss mån V talar om lugn och eget utrymme. Jag har gjort antagandet att det handlar om att få bevara sin integritet och inte känna en press hela tiden. M och L men även S har ett betygsfokus i sina berättelser om nuläget. Alla elever berättar om en framtidstro med god förhoppning om att kunna bli något. Verktiget *förändring* genomsyrar egentligen alla elevers berättelser. Däremot finns det en del variationer hur *förbättring*, *förkortning* och *förenkling* användes. Bägge flickorna pratar om *godkända betyg*. Av pojkarna är det enbart M som använder det som narrativ. Pojkarna pratar mer i termer om framgång, bra jobb och *stolthet*. Denna uppsats gör ingen ansats på fördjupning i ett genusperspektiv.

Angående genusperspektivet gör Mats Börjesson, professor i sociologi vid Mälardalens högskola en metastudie om forskning om kön och slår fast att det skiljer mellan flickor och pojkar hur mycket de uppmärksammas i skolan. I sin bok *Kön och skolframgång* skriver han angående schablonbilden av de dominerande pojkarna i klassrummen att man kan fastslå att lärarnas uppmärksamhet riktas mot elever med inlärningssvårigheter. Den grupp av elever är *pojkar som inte betar sig på sådant sätt som förväntas i klassrummet*.⁶⁴

Börjesson skriver att den negativa uppmärksamhet som överlag drabbar pojkar mer än flickor samverkar med andra bakomliggande faktorer, vilket förstärker *bilden av ett negativt mönster av interaktion för många pojkar*.⁶⁵ Det som inte alltid är helt jämförbart är elevens sociala situation. I denna miljö finns ofta flera försvårade omständigheter för inläring hos eleven. Exempel på dessa är krigstrauman, släktproblematik, låg bildningsnivå hemma, annat modersmål, kriminalitet, missbruk och utåtagerande beteende.

⁶⁴ Börjesson, M. (2005). *Kön och skolframgång: Tolkningar och perspektiv*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling. Sid 36

⁶⁵ Ibid. Sid 39

Analys av sammanställda elevenkäter – teoretiska aspekter

Åtaganden enligt eleverna

Nedan analyseras en enkät som gjordes för att se vad eleverna visste eller åtminstone tyckte om de åtaganden skolan skriver om. Eleverna fick frågorna enligt nedan och uppgiften att besvara den i en enkät. Uppgiften gjordes som en del av en lektion. Svaren är graderade ett till fem, där fem (5) är högst.

Nr	Fråga för elev att besvara	Resultat
1	Bedömning och betyg: SX arbetar för att du (ålder 16-19) ska få minst godkänt i kärnämnen matematik, svenska och engelska skolår 9.	3,8
2	Trygghet och trivsel: SX gör det bästa för att du skall känna dig trygg och trivas i skolan.	4,1
3	Framtidstro: SX arbetar för att öka din framtidstro och tron på din egen förmåga. Vi verkar för att öka din motivation och vi vill öka dina möjligheter att ta ansvar för ditt liv.	3,8
4	Inflytande och ansvarstagande: SX verkar för att öka ditt inflytande och ge ökat ansvar.	4,2
5	Närvaro: Vi på SX arbetar aktivt för att alla har hög närvaro på SX.	3,7
6	Meningsfull sysselsättning: SX åtar sig att verka för att så många som möjligt går vidare till en meningsfull sysselsättning som gymnasieskola, arbetsliv, folkhögskola eller komvux (beroende på ålder).	4,0

Tabell 4 Frågor om vad eleven tycker om skolans åtagande.

Omdömena ligger mellan 3,7 och 4,1. Det är värt att notera att närvaron har lägst betyg och inflytande har högst. En kategorisering ger följande frågor på den lägre graderingen.

Nr	Fråga för elev att besvara	Resultat
1	Bedömning och betyg: SX arbetar för att du (ålder 16-19) ska få minst godkänt i kärnämnen matematik, svenska och engelska skolår 9.	3,8
3	Framtidstro: SX arbetar för att öka din framtidstro och tron på din egen förmåga. Vi verkar för att öka din motivation och vi vill öka dina möjligheter att ta ansvar för ditt liv.	3,8
5	Närvaro: Vi på SX arbetar aktivt för att alla har hög närvaro på SX.	3,7

Tabell 5 De åtaganden som fick lägre betyg av eleverna

Klassiska kärnfrågor som betyg och närvaro hamnar på en lägre skala. Framtidstro är i detta fall förmodligen kopplat till att eleverna läser på IV och efter att tillgodogjort sig en del studier inser att det är långt kvar. Denna koppling är emellertid inte allas given och uppenbar.

På den högre graderingen ser man följande:

Nr	Fråga för elev att besvara	Resultat
2	Trygghet och trivsel: SX gör det bästa för att du skall känna dig trygg och trivas i skolan.	4,1
4	Inflytande och ansvarstagande: SX verkar för att öka ditt inflytande och ge ökat ansvar.	4,2
6	Meningsfull sysselsättning: SX åtar sig att verka för att så många som möjligt går vidare till en meningsfull sysselsättning som gymnasieskola, arbetsliv, folkhögskola eller komvux (beroende på ålder).	4,0

Tabell 6 De åtaganden som fick högre betyg av eleverna

En beskrivning av dessa svar är att de alla kan beskrivas ha att göra med tre ord:

- Trygghet
- Inflytande
- Meningsfullhet.

Dessa teman återfinns relativt väl i den narrativa analysen av intervjuer, t.ex. narrativet *lugn* och även *framtidstro*. Nedan redovisas de teoretiska begreppen applicerade på dessa tre ord.

Teoretisk aspekt	Trygghet	Inflytande	Meningsfullhet
Kunskap	<i>Samarbete, respekt och gemenskap.</i> Klassråd. (Freinet)	Det finns inget sätt att få den som ska lära aktivt engagerad i uppgiften om inte vederbörande själv uppfattar problemet som ett problem eller det som ska läras som något som det är någon mening med att lära och utan att han får vara aktivt och bestämma den process som ska leda fram till uppgiftens lösning (Rogers) <i>Medbestämmande kring arbetsplanen (Freinet)</i>	<i>Kunskap är i själva verket manipulation från andras sida. De flesta kunskaper är inte ett resultat av undervisning utan snarare ett resultat av obehindrat deltagande i meningsfulla sammanhang (Illich).</i>
Målstyrning och kvalitetsarbete	Teambuilding, Genom krävande övningar ska individen transformeras till en gruppmedlem. (Svedberg)	Klara och uppföljningsbara mål och en känsla av delaktighet underlättar för en meningsskapande process. (Svedberg)	Tydliga, adekvata, rimliga och verifierbara mål (Stensmo)
Konflikthantering		<i>Individuellt ansvar - accountability (Slavin)</i>	

Tabell 7 teoretiska aspekter av trygghet, inflytande och meningsfullhet.

Analys av citat från elever

Följande frågor har ställts till eleverna och vissa svar redovisas nedan:

- Vad vill du ha ut av dina studier?
- Vad tycker du om din insats denna vecka?
- Vad behöver du för att lyckas?
- Något speciellt bra du gjorde under denna vecka?
- Hur är din närvaro?

Vad eleven anser om sina studier

Ofta ställs eleven frågan vad eleven vill med sina studier. Detta görs genom strukturerade former som utvecklingssamtal och genom spontana samtal. Nedan presenteras en del citat.

Figur 4 Vad eleven vill

Ovanstående svar från olika elever kan alla hänföras till motivationsteorier och i viss mening *Självförverkligande*. *Ge eleven kunskaper denne själv tillägnar sig* (Freinet). Notera att en elev säger att denne vill höja sina betyg i alla ämnen. Påståendet är ganska symptomatiskt och kan tyckas verklighetsfrämmande. Icke desto mindre är det en uttalad önskan från eleven. Att vakna i tid på morgonen har att göra med självdisciplin och närvaro. Det har även att göra med tillhörighet där exempelvis ringandet med telefon till hemmet från skolan, kan tolkas som en känsla av att tillhöra något. Ordet *trygghet* och *meningsfullhet* återfinns även här.

Vad eleven anser om sin insats under veckan

Vad tycker eleven i så fall om sin insats under en vecka? Dessa frågor ställs varje fredag till eleverna. Dessa fredagar skall utgöra en slags summering av veckan där eleven skriver loggbok och utvärderar sin egen individuella målsättning som upprättades på måndagen.

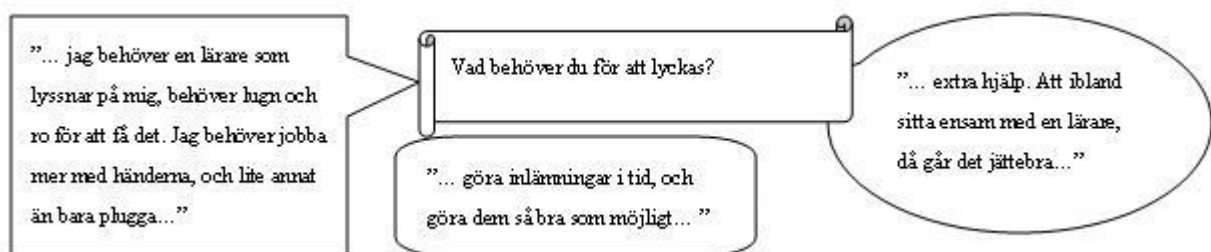

Figur 5 Vad eleven tycker om sin insats

En elev som säger att denne varit borta två dagar men i samma mening anger att svenskprojektet är inlämnat har tydligt fokus på resultat, åtminstone i just denna fråga. Att analysera dessa svar har visat sig mycket svårt. Det har därför blivit så att lösryckta svar av ovanstående natur får bidra till en allmän förståelse av andra svar som analyseras. Här beskriver eleverna sin insats i termer av *meningsfullhet*.

Vad behöver eleven för att lyckas?

Man kan således ställa sig frågan vad eleven tycker den behöver för att lyckas. Denna fråga ställs under passet *arbetsliv* och i spontana samtal.

Figur 6 Vad eleven behöver för att lyckas

Elever vill både plugga och kräver lugn och ro för detta. Eleven vill även kunna få göra saker där kroppen används. Här återfinns till viss del temat *trygghet* och *meningsfullhet* och även ett nytt tema - *självinsikt*.

Vad var särskilt bra under veckan?

Vad kan en elev tycka varit särskilt bra under veckan? Svar på detta fås i exempelvis samtal mellan mentor och elev. Dessa samtal hålls relativt ofta med olika elever vid olika tillfällen.

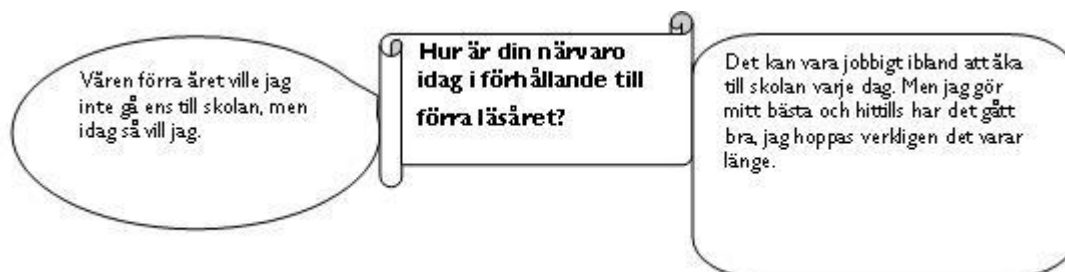

Figur 7 Något som gick speciellt bra under veckan?

Notera att eleven är särskilt stolt över att denne lyckades plugga hemma. Eleven beskriver sin insats i termer av *meningsfullhet*.

Hur var elevens närvaro?

Hur ser då närvaron ut? Närvaron diskuteras flitigt mellan personal och elever. Nedanstående visar en del svar från elever.

Figur 8 Hur är din närvaro?

Elever jämför ofta med hur han eller hon var närvarandes i tidigare skola och fas av sitt liv. Eleven ser i på sig själv som en tredje person där förhoppningen är att närvaron fortsätter att vara stor. Dessa kommentarer karaktäriseras av *trygghet* och *meningsfullhet*. Jag finner även inslag av *självinsikt*. Rent generellt återfinns inga direkta kommentarer som handlar om *inflytande*. Ändå tycker jag mig se det som en röd tråd i elevernas kommentarer. Det handlar om att få bli sedd, behålla sin integritet, bara att få vara eller få hjälp när man behöver det.

Hur uppfattas det annars då?

Under en större skriftlig utvärdering av hösten -08 skrevs följande kommentarer av två elever:

- *I SX är det lugnt, ingen skriker, alla sköter sig och alla respekterar varandra – något jag tycker är viktigt. (Trygghet)*
- *Det roligaste minnet var när vi hade paint ball. Den dagen kommer jag aldrig att glömma för det var första gången jag hade roligt på skoltid. (Meningsfullhet och inflytande)*
- *Det är bra att gå i skolan och fixa sig en bra framtid. (Meningsfullhet)*
- *Jag måste koncentrera mig mer på lektionerna. Hur? Jo, ibland måste jag sitta ensam. (Meningsfullhet, självinsikt och trygghet)*
- *Mina viktigaste framsteg är att följa instruktioner och göra det man ska. (Meningsfullhet och självinsikt)*

Dessa visar på spretigheten men också på insikt och att elever vet varför de går i skolan. Det påvisar också stora likheter med vissa narrativ, exempelvis att få *godkända betyg* och *lugn*.

Ovan redovisas eftersom det visar på en korrelation med tidigare analys. Nämligen de tre gemensamma nämnarna:

- Trygghet
- Inflytande
- Meningsfullhet.

Diskussion och slutsatser/lärdomar

Vad gav allt detta för lärdomar då? Svaret på det kan delas upp i flera nivåer. Dels gav det en studie av verksamheten i sig och dels många intressanta berättelser.

Syftet med denna studie var att studera resultatmätning i en skola för elever i behov av särskilt stöd.

Vad händer när eleven bestämmer sig för att studera och hur beskriver eleven det?

Det som händer är väl egentligen det mest vitala i denna uppsats. Det är just dessa vändpunkter och vändprocesser som är nyckeln till framgång.

Hur skulle man kunna resultatmäta det ögonblicket när personal, elever och föräldrar anger att "allt känns bra" och således hitta indikatorer på framgång hos enskild elev?

En skola måste skapa förutsättningar för att vändprocesser ska kunna uppstå. Med hjälp av kvalificerade indikatorer går det att resultatmäta just det ögonblicket när *allt känns bra*. Huruvida dessa går att jämföra med varandra är inte givet. För att kunna hitta indikatorer och eventuellt jämföra elever behöver intervjuer göras och analyseras. Det svåra är att utvärdera dessa.

Angående de teoretiska begreppen

Jag skulle vilja ta mig friheten att kommentera en del kring den teoretiska belysningen. Jag tror att Aristoteles likaväl kunde ha pratat i termer av upplevelsebaserat lärande. Min poäng är att mycket av det vi återfinner i senare tidens filosofer, tänkare och forskare likaväl kunde ha uttryckts av Aristoteles själv.

Angående beteende gör jag tolkningen att Lewin förmodligen menade att det viktiga är att förstå att givet en viss psykologisk omgivning som möter en viss personlighet (som i sig kan ändras över tiden) leder det till ett visst beteende vid just det tillfället. Det är en relativt enkel teori att förstå men icke desto mindre grundläggande i förståelsen kring gruppdyamik, anser jag. För att en elev ska säga att det är bättre räcker det inte med att en skola enbart är trevlig – den behöver även kännas seriös och ge något. Har man möjlighet att komma vidare i samhället och hitta rätt känns det givande. Alltså behöver strukturen för lektioner och aktiviteter vara rätt för eleven med inslag av såväl trivsel som studier. Förväntningar blir närbesläktat med självkänsla och självförtroende. Tror eleven på sig själv uppnås hög motivation. Det krävs emellertid att det ska kännas meningsfullt för eleven att uppnå det.

Ledarskap i skolan är ett begrepp jag uppfattat vara föremål för många olika uppfattningar. Ledarskap diskuteras hos alla organisationer och det är nog på det viset att ledarskap har vitt skilda klanger hos olika individer. Exempel som lyfts upp av SX är att äta lunch tillsammans

med eleverna, vara noggrann och att vara mänsklig. Jag tror att det är just ledarskapet i tuffa utbildningsmiljöer som behöver studeras mer. Viss ansats till det görs i denna studie men ytterligare forskning välkomnas på detta område. Ledarskap i alla dess olika aspekter är en viktig del i processen att uppnå resultat. Gruppen kan röra sig emellan dessa faser beroende på yttre och inre störningar. Det betyder att en konflikt som blossar upp kan omkullkasta en hel mognadsfas för gruppen, vilket leder till att den får börja om. En liten grupp kan ligga i en annan mognadsfas än den större gruppen trots att samma personer är med i bägge grupper. Dynamiken kring störningar av olika slag och hur dessa påverkar gruppen är intressant att ha med sig för vidare studier av resultatmätning i denna text.

Det görs ständigt olika analyser och förs diskussioner om placeringar i olika grupper och hur dessa skall ledas. Min reflektion här är att förmågan till anpassning kombinerat med en struktur är något som skulle kunna studeras mer. Under svenskundervisning kanske en gruppering på fyra elever en viss onsdag är synnerligen lämplig. Kravet på personal att kunna göra förändringar i fördelning är stor. Det ska emellertid inte tolkas som att grupper ständigt ändras ty det gör de inte. Däremot förändras ofta konstellationer av elever i klassrummet eftersom det finns många elever som har anpassade studiegångar eller svårt med motivation att närvara i skolan.

Jag har funnit att det är intressant hur allting hänger ihop. Teorier kring ledarskap är tillämpliga i teorier kring konflikthantering eftersom de är tätt förknippade med varandra. Ett exempel på det är frågan om vilka faser en grupp befinner sig i för tillfället där Schulz FIRO-teori nämns av Svedberg. Vilka behov har individen just nu för tillfället? Jag tycker dock det bär viss frukt att försöka lyfta de väsentliga delarna i begreppet ledarskap och gruppdynamik för sig. Anledningen till det är att försöka titta på vissa fenomen utifrån dessa begrepp. Ett intressant perspektiv är ledarens förmåga att agera när onormala saker händer. Det vill säga när en grupp hamnar i en annan fas (jämför med FIRO-teorin) beroende på en inre eller yttre störning – vad gör ledaren då? Ett klassrum kan sägas vara en organisation varför många gruppdynamiska teorier kan appliceras även där. Jag har i mitt sökande fokuserat på forskning kring förmågan att byta ledarstil givet en viss situation. Visserligen ligger det inbakat i teorier hur klassrummet förändras med olika kraftfält. *Action learning* blir ett gränsland mellan kunskapsbegreppet, eftersom det är ett kunskapsfilosofiskt arbetssätt och ledarskapsbegreppet, eftersom det handlar om att engagera elever i att med egen aktivitet dra lärdomar. Jag anser att ledarskapsforskning skulle kunna utvecklas mer i skolan när det gäller hela personalens såväl ömsesidiga relation som relation med elever, föräldrar och andra intressenter.

Begreppen tydliga mål, vision och policy nämns ofta i olika skrifter och forskning. I SX har jag funnit många tankar kring tydlighet, struktur och enkelhet för elever. Klara uppgifter med ett begripligt syfte diskuteras ofta. Jag finner att begreppet mål används på olika nivåer och att det är viktigt för alla med såväl kortsiktiga som långsiktliga mål. Det som emellertid inte alltid är elementärt är själva mätningen och verifierbarheten. Många mål är svåra att göra mätbara i enkel formulering. Likväl är de flesta mål mätbara genom en självskattning. Ofta erkänns måluppfyllelse av personal och elever när det känns som ett gott resultat har uppnåtts utifrån givna förutsättningar. En inledande målsättning i sig kan verifieras utifrån nya tankar och ibland nya parametrar. Icke desto mindre passar kanske denna målsättning in mot de större övergripande målen. Vid handledningssamtal och även utvecklingssamtal kan dessa frågor ibland penetreras djupare vilket annars sällan ges tid till. Läroplanen skriver om mål att

uppnå och mål att sträva mot och denna uppdelning är därför viktig att förhålla sig till. En svårighet med kvalitetsarbete och mätning är att målen formuleras kvantitativt för att de ska bli lätta att mäta, vilket innebär att skolan löper risk att mäta och att inrikta i olyckliga riktningar i sitt kvalitetsarbete. Många av målen går inte att mäta exakt. En del system finns där man mäter indikatorer och därmed inte låser sig på mätning av målet.⁶⁶ Hur mäts kontakten med föräldrarna? Hur mäter vi förståelse? Här uppstår rimligtvis behov av att kunna utvärdera utifrån organisationens förutsättningar och värderingar. Det blir således ett kvalificerat system av internkontroll, inspektion och utvärderingar som måste lägga grunden till utvecklingsarbete.

Angående elever i behov av särskilt stöd

Det jag avser med elever i behov av särskilt stöd är elever som inte klarat av att gå i det vanliga skolsystemet ofta med skolk som följd. Eleverna är skoltrötta och har i regel inlärningsproblematik av olika slag samtidigt som sociala faktorer samspekar på ett destruktivt sätt. Bland de elever jag studerat återfinns utåtagerande elever som stör ordning och studiero men även elever som lider av datamissbruk. En elev som tillgodogör sig kunskap i de flesta ämnen men inte riktigt orkar fram i t.ex. engelska vill trots det ha möjlighet att kunna börja läsa gymnasiekurser. I vissa lägen kanske eleven bör ha ett miljöombyte och i vissa lägen är det troligtvis bäst om eleven kan vara kvar i samma verksamhet och läsa kurser på högre nivå. Dessa frågor är komplicerade men ingår till viss del i denna studie eftersom det är många elever som hamnar i dilemman över huruvida de ska byta skola eller stanna kvar. Elever vill i vissa fall läsa ett år till på verksamheten eftersom de har kommit igång. Att avbryta det är förknippat med risker för en överårig elev. Min uppfattning är att upprättandet av dokument som åtgärdsprogram ibland kan vara ett pedagogiskt verktyg i sig, det vill säga det skapar ett forum för dialog, förankring och prioritering av problemets vikt. Samtidigt får inte dokumentation leda till prat och diskussion på bekostnad av produktion av resultat. Min åsikt är dock att själva nedskrivandet *vingar* fram en genomtänkt analys. Skolverket har skrivit en del om åtgärdsprogram och betonar även att det är ett beslut med kort giltighetstid som sedan skall utvärderas och eventuellt formuleras i ett nytt program.

Angående metodik

Genom att titta på dessa data och lägga ihop, söka mönster och försöka hitta gemensamma variabler – försökte jag hitta relevant mätverktyg, indikatorer, för att kunna resultatmäta skola för elever i behov av särskilt stöd. Mitt långvariga studerande har gett upphov till nya vinklar och frågor under tidens gång.

Jag har använt en *triangulering* i min studie av tillgängliga data. Jag har genomgående försökt att knyta ihop gemensamma nämnare ur olika analyser som att jämföra *narrativen* med andra gemensamma nämnare jag fann i enkäterna. Tyngdpunkten i denna uppsats ligger egentligen i intervjuerna. Jag har redovisat och analyserat data som poängsystemet, lösryckta citat, och graderade enkäter. Att hitta en lämplig metod för att studera de data jag hade var tidskrävande. Jag vill kommentera lite mer om just *narrativ* nedan.

Narrativ är egentligen människors sätt att strukturera sina erfarenheter i temporära meningsfulla episoder. *Narrativt* förhållningssätt innebär att verkligheten skapas och förstås

---

⁶⁶ ILS, Stockholm stads kvalitetssystem. Webbaserat. Intranät behöriga anställda inom Stockholm stad.

genom narrativ. Det gäller att vara medveten om att *narrativen* innehåller strukturer och verktyg. I intervjuer är det fullt möjligt att leta efter vissa verktyg som personerna använder för att skapa *narrativ*. Verktygen används i varierande utsträckning för att argumentera och att få fram ett tydligt budskap med ändamålet att mottagaren ska förstå budskapet.⁶⁷

Det är viktigt att vara medveten om att eleven pratar och berättar om sin verklighet utifrån vissa verktyg som bygger upp *narrativ*. Dessa berättelser skapar elevers verkligheter och eleverna agerar utifrån detta. Det är därför av stor vikt att se när verktygen framträder för att inte ta det som en absolut sanning. Med andra ord gäller det att ha ett kritiskt förhållningssätt till materialet. Ett *narrativt* förhållningssätt och en *narrativ* analys möjliggör att kunna se på materialet utifrån olika aspekter. Det svåra är att finna en konsekvent gränsdragning i databehandlingen. Det är viktigt att den intervjuade eleven får ett rättvist och korrekt beskrivande. Elever som ur en narrativ mening har en gemensam narrativ nämnare i det faktumet att de blivit placerade på SX. Detta bör innebära att de på ett liknande sätt har svårigheter med vissa saker som att hitta egen tid för studier. Skulle man göra om intervjuerna skulle förmodligen verktyget förstoring bli relevant. Med det menar jag att historien troligtvis skulle fyllas på med fler ord för varje gång eleven berättar den.

Slutsatser

Det jag kommit fram till är slutsatsen att man behöver fokusera kring själva vändprocesserna hos eleverna. Narrativ analys är bra för det ändamålet. Själva intervjuerna kan jämföras med varandra genom narrativ analys.

En röd tråd som jag tycker mig se är begreppet *relationer*. *Relationers* betydelse för studieresultat i en skolmiljö för elever i behov av särskilt stöd skulle vara intressant att studera vidare i. Man behöver analysera och studera berättelser från elever och analysera med inslag av viss förförståelse. Nedan redovisas de gemensamma som framträdde ur enkäterna:

- Trygghet
- Inflytande
- Meningsfullhet

Dessa ord verifierades även i en del andra citat jag analyserade. Jag finner goda skäl för att påstå att dessa ord är viktiga för eleverna. Vid planering och utvärdering bör man därför ha de tre orden i åtanke. Eftersom jag i min frågeställning sökte indikatorer skulle jag vilja framhäva att det första steget i att leta efter indikatorer är att leta efter tecken på de tre ovanstående orden.

Enkäter anpassade mot åtaganden är bra. Dessa utgör då indikatorer som kan peka i linje med ett mål/åtagande. Åtagandet behöver i sig inte vara mätbart. Det behövs graderade frågor där svar får ges utifrån en subjektiv gradering. Det behövs även öppna frågor för att inte utestänga information som är av vikt att analysera. Notera svårigheten att få med samma elever i flera olika jämförbara enkäter. Anledningen är den stora variationen i många elevers dagsform och närvaro. Det är emellertid en rätt typisk bild av verkligheten och därför det material som bör analyseras i oförvanskad form.

---

⁶⁷ Robertsson, A i Boréus. K, G.B (2005). Sid 240 ff

Framtida forskning

En skola för elever i behov av särskilt stöd behöver studeras under en längre tid för att kunna få en rättvis heltäckande bild. Det finns utrymme för att diskutera hur närvaro egentligen används för kvalitetsbedömning av verksamhet. Det skulle vara intressant att göra intervjuer med efterföljande nyttja narrativ analys på elevernas föräldrar. Det skulle också vara intressant att intervjua lärare om just sina elever utifrån ett förut, nu och sedan - perspektiv. Det är rimligtvis fullt möjligt att göra en modell utifrån en del teoretiska aspekter och göra interna självskattningar på liknande verksamheter. Ett mikroformat av en modell har gjorts och tillämpats i denna uppsats.

Vad är framgång?

Det har slagit mig hur svårt det är att definiera framgång. Jag skriver om Lennart Grosins forskning kring framgångsrika skolor tidigare. Här vill jag emellertid ta mig friheten att själv definiera en syn på framgång i skola för elever i behov av särskilt stöd. Jag menar att framgång påträffas hos enskild elev när denne bestämt sig för att studera. Framgång är också när en elev som har dåliga förutsättningar trots det tar steget att studera. Eleven tar alltså ledarskap över sig själv och bestämmer sig för att söka kunskap utifrån dennes förutsättningar.

Svårigheter med data – kritik av metod

Det har tagit mig över ett år att få klart det här arbetet. Det var inledningsvis svårt att hantera det faktum att jag är med och leder den verksamheten. Jag ut utvecklade metoder för att komma till rätta med det och kunde gå vidare. Det slutliga skrivandet av denna uppsats skedde till stor del under semester, vilket ytterligare möjliggjorde ett kritiskt avståndstagande till det material jag skulle studera. Samtidigt har jag flera stunder funderat kring min eventuella opartiskhet. Jag har av den anledningen ansträngt mig för att göra en teoretisk belysning som kan ligga som grund för analysen. Jag har även tagit bort flera data såsom enkäter där elever uttrycker hur bra allting är. Tack vare att jag har haft flera andra i mitt team som har undersökt och försökt hitta indikatorer har det gått bra. Narrativ analys är på intet sätt heltäckande och det utgör en känslig del av min studie. De narrativ och de resultat jag fått fram kan ifrågasättas i sin exakthet. Man kan också ifrågasätta huruvida detta är riktiga vändprocesser eller enbart allmänt prat av elever. Jag har valt att tro på dessa historier och den människan som gjort intervjuerna. Det stora dilemma att hantera är att min empiri var svår att påverka. Jag hade att finna lämplig metodik att studera de data som fanns. Jag gjorde ett medvetet val att inte enbart studera berättelser utan även enkäter. Det huvudsakliga skälet är att minska risken att jag ensidigt förbiser saker på grund av ett alltför subjektivt förhållningssätt.

Det som karakteriserar de studerade eleverna är att mängden bakomliggande faktorer som försvårar inhämtandet och tillgodogörandet av kunskap vida överstiger genomsnittseleven i Sverige. Själva svårigheten att få den datamängd som går att jämföra med varandra utgör i sig en förklaring till komplexiteten i skola för elever i behov. En elev kan utan vidare vara borta i två veckor utan varsel, glömma bort möten eller fastna i bråk. Att förstå svårigheten att göra såväl en kvantitativ studie som en kvalitativ studie är viktigt för att kunna gå vidare sitt sökande. Det innebär att hitta andra metoder, vara beredd på att få annat material än det som letas efter men trots det använda det materialet i sin studie.

Avslutande ord

Syftet var att studera resultatmätning vilket jag har gjort. Det går att finna tydliga indikatorer på framgång hos enskild elev. Det som händer när eleven bestämmer sig för att studera är avgörande. Det skulle kunna betecknas som ett WOW i linje med titeln till denna uppsats. Resultatmätning bör göras med narrativ analys av intervjuer. Det krävs inslag av förförståelse varför en tids vistelse i verksamheten är nödvändig. Graderade enkäter kompletterar väl men behöver handledas i viss mån. Vissa metoder som skolan har utvecklat bör också analyseras utifrån teoretiska begrepp.

Jag hoppas jag har bidragit till en viss nyansering i hur resultat mäts i en skola för elever mellan 16-20 år med utländsk härkomst och i behov av särskilt stöd.

Källor

- Alvesson, Mats & Sköldberg, Kaj. (2008). *Tolkning och reflektion*. Studentlitteratur.
- Berglund, S. (2009-05-04). Föreläsning i T.
- Boreus, K, G.B (2005). *Textens mening och makt*. (Boreus, G. B Red). Lund. Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm. Liber.
- Börjesson, M. (2005). *Kön och skolframgång: Tolkningar och perspektiv*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Corbin, J & Strauss, A. (2008). *Qualitative Research 3e*. SAGE. LA.
- Forsell, A (red). (2005). *Boken om pedagogerna. 5e upplagan*. Falköping. Liber.
- Granström, K. (2007a). *Ledarskap i klassrummet*. I K. Granström (red.), *Forskning om lärares arbete i klassrummet*. Stockholm. Myndigheten för skolutveckling.
- Gustavsson, Bernt. (2000). *Kunskapsfilosofi*. Smedjebacken. Wahlström & Widstrand.
- Hargreaves, A. Fink, D. (2008). *Hållbart ledarskap i skolan*. Polen. Studentlitteratur.
- Hydén, L-C. (2007). *Vad är en berättelse? Om narrativt inriktad forskning*. Linköping.
- ILS, Stockholm stads kvalitetssystem. Webbaserat. Intranät behöriga anställda inom Stockholm stad.
- Krokmark, Tomas. (2003). *Den tidlösa pedagogiken*. Studentlitteratur. Lund.
- Labov, W. *Narrative Analysis*. Refererad av Robertson, A. Kapitel *Narrativanalys*.
- Bergström, G Boréus, K. *Textens mening och makt*. Lund. Studentlitteratur.
- Lagrosen, S. (1997:2). *Kvalitetsstyrning i skolan?*. Research Reports Stockholms Universitet. Stockholm.
- Myndigheten för skolutveckling (2006:56). *Kvalitet inom iv – hela skolans ansvar*. Liber. Stockholm
- Nestor, B. Kapitel *barn i behov*. Sundgren G (red). (2006). *Skolledning språk och förhandling*. Narayana Press. Lund.
- Nordzell, A (2007). *Samtalat skolledarskap. Kategoriserings- och identitetsarbete i interaktion*. Doktorsavhandling. Linköpings Universitet.
- Persson, T. (2007-01-16). *Rapport nr 1. Ansvarsområde administration*. Handläggare Agnetha Styrwoldt-Alfheim. Stockholm
- Robertson, A. Kapitel *Narrativanalys*. Bergström, G Boréus, K. *Textens mening och makt*. Lund. Studentlitteratur.

- SIQ, Institutet för kvalitetsutveckling. (1998). *Kriterier och anvisningar för utmärkelsen Svensk Kvalitet*. Göteborg.
- Skolverket. (1998). Kvalitetssäkring i skolan. En rapport om kvalitet –begreppsanalys - utvärdering av skolans kvalitet. Skolverkets rapport nr 150. Stockholm.
- Skolverket. (1999). Kvalitet inom IV . Skolverkets rapport. Stockholm.
- Skolverket. (1999). *167015_BRUK_anvisning*. Stockholm.
- Skolverket. (2004). SALSA –Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser – ett användarstöd. Dnr 2000:637. Stockholm.
- Skolverket. (2008). Forskning och förändring – att utveckla inom skolan. Stockholm
- Skolverket. (2008). Särskilt stöd i grundskolan rapport 1787 En sammanställning av senare års forskning och utvärdering. Stockholm
- Skolverket. (2009). Information om rektorsprogrammet. Skolverketsrapport nr 13616. Stockholm.
- Sundgren G (red). (2006). *Skolledning språk och förhandling, Kapitel barn i behov*. Nestor, Bo. Narayana Press. Lund.
- Svedberg, L. (2007). Grupppsykologi- Om grupper, organisationer och ledarskap. 4e upplagan. Lund. Studentlitteratur.
- Stensmo, C. (1997). *Ledarskap i klassrummet*. Studentlitteratur. Lund.
- Säljö, R i Forsell, A (red). (2005). *Boken om pedagogerna. 5e upplagan*. Falköping. Liber.
- Utbildningsförvaltningen kommun. Kicki Tepphag Olson (red). (2009). Elever i behov av särskilt stöd. Riktlinjer för Stockholms grundskola, obligatorisk särskola, gymnasie- och gymnasiesärskola. Stockholm